

IZVJEŠTAJ O RADU ZA 2013.GODINU

Podgorica, jun 2014. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. POLITIKA KONKURENCIJE	4
2. ZAKONODAVNI OKVIR	7
2.1. Zakon o zaštiti konkurencije	7
2.2. Podzakonska akta	8
2.2.1. Pravilnik o načinu i kriterijumima utvrđivanja relevantnog tržišta	9
2.2.2. Uputstvo o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije	9
2.2.3. Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane	9
3. AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE	11
3.1. Organizaciona struktura Agencije.....	11
4. FINANSIRANJE AGENCIJE	16
4.1. Planirane aktivnosti.....	16
4.2. Izvori finansiranja i struktura prihoda Agencije	16
5. TRI SEGMENTA POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE	18
5.1. Kontrola koncentracija.....	18
5.1.1. Odobrene koncentracije	21
5.1.2. Obustavljeni postupci.....	26
5.1.3. Predmeti prenešeni u 2014.godinu.....	26
5.2. Zabranjeni sporazumi - karteli	28
5.2.1. Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane.....	30
5.3. Zloupotreba dominantnog položaja.....	32
6. COMPETITION ADVOCACY (ŠIRENJE SVIJESTI)	36
7. NOVINE U KAZNENOJ POLITICI ZA POVREDE ZAKONA I NADLEŽNOSTI AGENCIJE U SPROVOĐENJU KAZNENE POLITIKE.....	37
8. SEKTORSKE ANALIZE	38
9. SARADNJA SA SEKTORSKIM REGULATORIMA	40
10. ULOGA SUDOVA U SPROVOĐENJU ZAKONA.....	41
11. MEĐUNARODNA SARADNJA	42
11.1. Multilateralna saradnja.....	42
11.1.1. ICN-Međunarodna mreža tijela za zaštitu konkurencije	42
11.1.2. RCC: OECD-GVH	43
11.1.3. Evropska Energetska Zajednica (EEZ)	43
11.1.4. SCF –Forum o konkurenciji u Sofiji	44
11.2. Bilateralna saradnja.....	44
11.3. Ostalo	45
12. SARADNJA SA EVROPSKOM UNIJOM – POMOĆ I PODRŠKA AGENCIJI, PROCES PRISTUPANJA I	

MONITORING EU	45
13. PROJEKTI POMOĆI EVROPSKE UNIJE	46
13.1. Međuprojekat “unaprijeđenje politike zaštite konkurencije u Crnoj Gori”	46
13.2. Učešće u aktivnostima projekta nacionalne konvencije o evropskoj integraciji Crne Gore	47
14. JAVNOST RADA AGENCIJE	47
14.1. Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama	48
14.2. Objava članaka i stručnih radova	48
ZAKLJUČAK	50
ZAVRŠNI RAČUN ZA 2013. GODINU	53
1. Prihodi Agencije	54
2. Struktura rashoda	54
3. Izvršenje Budžeta za 2013.godinu- Završni račun	56
3.1. Opšti prihodi	56
3.2. Prihodi od djelatnosti Agencije	56
3.3. Ostali prihodi	57
4. Izdaci	57
4.1. Izvršenje budžeta za 2013.godinu- Završni račun	60
4.2. Izveštaj o neizmirenim obavezama i drugi izvještaji	60
4.3. Pokretna imovina	61
4.4. Organizacija i kadrovska osposobljenost	61
4.5. Budžetsko poslovanje	61
4.6. Interna akta i služba za unutrašnju reviziju	61
4.7. Javne nabavke	61
4.8. Transakcije sa povezanim stranama	62
4.9. Sudski sporovi i potencijalne obaveze	62
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA NA ZAVRŠNI RAČUN AGENCIJE ZA 2013.GODINU	63

UVOD

U skladu sa članom 25 Zakona o zaštiti konkurencije ("Sl.list CG", br.44/12) Agencija za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: "Agencija") podnosi Vladi i Skupštini Crne Gore Izvještaj o radu za proteklu kalendarsku godinu. Uz zakonsku obavezu podnošenja izvještaja, cilj ovog dokumenta je da osigura transparentnost rada Agencije i s njim upozna političku, poslovnu i stručnu javnost. Vjerujemo da će svaki ovakav dokument doprinijeti daljoj afirmaciji načela i propisa kojima je svrha zaštita slobodne konkurencije u Crnoj Gori, kao uspješnom instrumentu razvoja politike, kojoj je cilj osigurati jednake uslove za sve učesnike na tržištu i u što većoj mjeri doprinijeti razvoju fer tržišne utakmice te, s tim u vezi, obezbijediti i adekvatne koristi za potrošače.

Ovim izvještajem Agencija podsjeća na važnost tržišta, ali i na značaj sprovođenja prava i politike konkurencije kroz ravnopravan tretman svih subjekata na tržištu, bez obzira na njihovu tržišnu snagu i druge razlike među njima, kako bi se stvorilo okruženje koje će podsticati ulazak u preduzetništvo, inovacije i nova ulaganja, kako boljim zakonodavstvom, tako i uklanjanjem administrativnih i drugih barijera ili pak sankcionisanjem protiv tržišnih postupanja učesnika na tržištu, na način koji će svima osigurati jednake šanse za uspjeh.

Izvještaj obuhvata pregled aktivnosti Agencije, sa detaljnim prikazom svih relevantnih podataka, ocjenom stanja, te kratkim opisom najvažnijih slučajeva koji su obilježili predhodnu godinu, sa ciljem da u okviru zakonskih ovlašćenja, svojim radom, kontrolom postupanja učesnika na tržištu, intervencijama i preventivnim mjerama osigura jednake uslove za sve preduzetnike i spriječi narušavanje, ograničavanje ili ukidanje slobodne konkurencije.

Izvještaj o radu je koncipiran tako da daje jasan pregled ciljeva politike zaštite konkurencije, zakonodavnog okvira na snazi i nadležnosti Agencije. Detaljan prikaz je dat u odnosu na pojedinačne postupke koje je Agencija vodila u tri oblasti koje Zakon reguliše, i to: zabranjene vrste sporazuma između učesnika na tržištu, zloupotreba dominantnog položaja i kontrola koncentracija privrednih subjekata. Izvještaj takođe sadrži i prikaz ostalih aktivnosti preduzetih u toku godine, a koje se odnose na međunarodnu saradnju i razmjenu iskustava sa organima i organizacijama za zaštitu konkurencije u Evropskoj Uniji i regionu, preduzetim aktivnostima na planu širenja svijesti o potrebi razumijevanja i unaprijeđenja politike konkurencije, prije svega među građanima i privrednim subjektima, koje aktivnosti su preduzete u 2013. godini u saradnji i uz podršku Evropske Delegacije u Crnoj Gori.

Izvještaj obuhvata i dio koji se odnosi na finansijske iskaze te, s tim u vezi, i osvrt na Završni račun ove institucije.

U radu Agencije, 2013.godina bila je obilježena i sledećim aktivnostima:

- početkom primjene novog Zakona o zaštiti konkurencije;
- učešćem u izradi predloga podzakonskih akata;
- rješavanjem predmeta iz područja zaštite konkurencije;
- velikim brojem odgovora na pitanja učesnika na tržištu;
- istraživanjem tržišta distributivne trgovine mješovitom robom, pretežno hranom, pićima i proizvodima za domaćinstvo, istraživanjem tržišta

štampanih medija, te tržišta mlijeka i mliječnih proizvoda, tržište proizvodnje i prometa lijekova, tržište telekomunikacija;

- daljim naporima na povećavanju transparentnosti rada Agencije i upoznavanju široke javnosti sa njenim nadležnostima i ovlaštenjima;
- sprovođenjem EU projekata, usmjerenih na jačanje prepoznatljivosti i uloge Agencije u privrednom, društvenom i javnom životu Crne Gore;
- saradnjom sa regulatorima;
- nastavkom međunarodne saradnje, naročito sa Evropskom Komisijom, i dr.

I u 2013. godini bili smo svjedoci kako propisi o zaštiti konkurencije predstavljaju još uvijek relativno novu granu prava u Crnoj Gori, te da je potrebno vrijeme da njena uloga, ovlaštenja i način rada zažive u praksi. Na žalost, nije rijetkost, a o tome nam naročito ukazuju brojna obraćanja učesnika na tržištu, kao i povremeni natpisi u medijima, da nadležnost i rad ove institucije još uvijek nijesu dovoljno poznati i prihvaćeni. To za posljedicu ponekad ima ili prevelika očekivanja u pogledu postupanja Agencije, ili pak uzrokuje ignorisanje njenih ovlaštenja ili pogrešna tumačenja odredbi Zakona o zaštiti konkurencije. Iz tih razloga, Agencija je uvela praksu da u takvim slučajevima izdaje mišljenja i saopštenja po pojedinim pitanjima, ili pak građane i učesnike na tržištu upućuje na institucije koje su stvarno nadležne za njihove probleme.

Upravo iz navedenih razloga, Agencija u pravcu ispunjenja svoje obaveze - podnošenja Izvještaja Vladi i Skupštini Crne Gore, a u cilju upoznavanja sa njenim radom, u nastavku daje detaljni prikaz svoga rada u 2013 godini.

1. POLITIKA KONKURENCIJE

Tržišna ekonomija i pravna država su dva osnovna postulata savremenog demokratskog poretka koji pretenduje na svoje mjesto u jedinstvenom evropskom, pravnom, političkom i ekonomskom području. Značaj sinergije ova dva principa se najbolje ogleda na polju zaštite konkurencije, gdje dolazi do ukrštanja efekata slobodnog tržišta i njegovih imanentnih zakonitosti i funkcije države da, u okviru svog pravnog sistema, obezbijedi mehanizme zaštite slobodne tržišne utakmice od raznih oblika zloupotrebe samih učesnika na tržištu.

Zaštita konkurencije predstavlja oblast koja ima neposredan i značajan uticaj na opšti privredni razvoj, stanje i mogućnosti investicione aktivnosti, podizanje stepena kvaliteta roba i usluga, stvaranja uslova za snižavanje cijena i, konačno, kreiranja moderne, otvorene tržišne ekonomije sa mogućnošću uključivanja u jedinstveno tržište Evropske Unije i druge međunarodne tržišne tokove.

Posmatrajući oblast zaštite konkurencije u evropskom kontekstu, treba istaći da je Evropska Komisija, prilikom ocjenjivanja napretka u sprovođenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, posebnu pažnju posvetila ovoj oblasti, budući da je i u samom Sporazumu apostrofirana kao jedna od prioritetnih. Poučena iskustvima iz prethodnih proširenja, Evropska Unija je fokusirana na

usvajanje i primjenu zakonodavstva usklađenog sa evropskim pravom, a ne samo na harmonizaciju propisa.

Za članstvo u Evropskoj Uniji potrebno je zadovoljiti kako političke, tako i određene ekonomske kriterijume. Na polju zaštite konkurencije ovi kriterijumi smatraju se ispunjenim samo ako su učesnici na tržištu u dovoljnoj mjeri upoznati i spremni na poštovanje pravila konkurencije koja se primjenjuju u Uniji, a Crna Gora da već na početku pregovora obezbijedi i osigura približno isti nivo zaštite konkurencije po standardima koji vrijede u Evropskoj Uniji.

Polazeći od izuzetnog značaja koji Evropska Unija pridaje zaštiti tržišne konkurencije, kao jednom od temelja na kojima počiva sama Unija, od Crne Gore se već i prije početka pregovora zahtijevalo:

- konzistentan pravni okvir zaštite konkurencije u cjelosti harmonizovan sa pravilima o zaštiti konkurencije u Evropskoj Uniji;
- operativno nezavisno-visoko stručno tijelo, sa dovoljnim administrativnim kapacitetima i finansijskim sredstvima, sposobno za uspješnu i potpunu implementaciju propisa o zaštiti konkurencije, i
- uspješna primjena i implementacija propisa u skladu sa praksom Evropske Unije, što se mjeri, prije svega, brojem i kvalitetom donešenih odluka (odluka koje su potvrđene i od strane nadležnih sudskih organa vlasti), a naročito brojem i visinom izrečenih kazni.

S tim u vezi, Crna Gora se i obavezala da će, prema odredbama člana 73 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju („SSP“), obezbijediti standarde primjene pravila konkurencije koji proizlaze iz članova 81, 82 i 86 Ugovora o osnivanju Evropske Zajednice, odnosno članova 101,102 i 106 Sporazuma o funkcionisanju Evropske Unije, što podrazumijeva uvođenje transparentnog zakonodavnog okvira, osnivanje operativno nezavisne institucije i efikasnu implementaciju.

S ciljem stvaranja uslova za povećanje konkurentnosti naše privrede i razvoja otvorenog tržišta, Crna Gora je preduzela gotovo sve neophodne institucionalne mjere. Navedeno se posebno odnosi na donošenje novog Zakona o zaštiti konkurencije, koji je u postupku pregovora o pristupanju Evropskoj Uniji ocijenjen kao akt koji je u najvećoj mjeri usaglašen sa pravnom tekovinom zemalja članica. S tim u vezi, ukazujemo i na ažurnost rada na donošenju podzakonskih akata koji prate novi Zakon. Predmetni podzakonski akti bi trebalo u najvećoj mjeri da obezbijede privrednicima pravnu sigurnost i poslovnu predvidljivost u primjeni propisa i obezbijede jasan okvir u kojem bi svi privrednici trebalo da posluju.

Posebno treba istaći da je Crna Gora na eksplanatornom i bilateralnom skринingu sa Evropskom Unijom dobila pozitivne ocjene u smislu ostvarenog napretka u postupku harmonizacije propisa, ali i organizaciono –tehničkom pristupu implementacije zakonodavnih rješenja, koji se ogleda u pokretanju i zaključenju značajnog broja postupaka od strane Agencije, imajući u vidu veličinu ekonomije i intenzitet ekonomskih aktivnosti u Crnoj Gori. Naravno, slijede dalje aktivnosti na implementaciji, koje će se na posebnim sjednicama Pododбора za unutrašnje tržište i konkurenciju i drugim neposrednim kontaktima sa predstavnicima Evropske Unije posebno cijeniti i vrednovati, od čega će u najvećoj mjeri i zavisiti buduće ocjene izvještaja o napretku.

Crna Gora je u 2013. godini učinila i posljednji korak ka stvaranju uslova za napredak i razvoj slobodne tržišne konkurencije, osnivanjem Agencije za zaštitu konkurencije, kao funkcionalno nezavisnog organa za praćenje politike konkurencije i obezbjeđivanja uslova slobodnog preduzetništva. To je svakako bio i jedan od osnovnih zahtjeva Evropske Komisije u postupku stalnih pregovora o ispunjenju svih uslova iz Poglavlja 8.

Usklađivanje propisa o zaštiti konkurencije sa praksom evropskih sudova i Evropske Komisije obezbjeđuje pravnu sigurnost za sve učesnike na tržištu i sigurnost planiranja dugoročnog poslovanja u Crnoj Gori, sa znanjem da je njihov kapital zaštićen od zabranjenog uticaja dominantnih učesnika na tržištu, privrednih kartela ili nedozvoljenog spajanja privrednih društava, sa ciljem kontrolisanja ili istiskivanja drugih učesnika sa tržišta. U smislu navedenog, Crna Gora je poslala jasnu poruku svim domaćim i stranim kompanijama koji su učesnici na tržištu, da neće tolerisati bilo kakve radnje i aktivnosti koje mogu imati za cilj ili posljedicu eliminisanja postojećih učesnika na tržištu ili pak predstavljati prepreku za ulazak novih zainteresovanih kompanija i kapitala.

Što se tiče institucionalnog okvira, svaka država autonomno donosi odluke o tome kakva institucija će biti ovlašćena za zaštitu konkurencije, na koji način je organizovana, kakav je njen položaj u sistemu državne uprave. Treba imati u vidu da institucija mora imati funkcionalnu nezavisnost, da su odluke konačne, da samo sud može imati nadležnost presude o odlukama donijetih od strane institucije za zaštitu konkurencije, te da je potrebno posebno povesti računa o konfliktu interesa. Evropska Unija, kod svih država koje su kandidati za ulazak u Evropsku Uniju bez izuzeća, zahtijeva postizanje dogovorenih standarda kod primjene pravila konkurencije i na tom području nema odstupanja. Zato, pravo i politika konkurencije, kao temelji tržišne ekonomije, mogu biti toliko efikasni koliko imaju jasno opredeljene prioritete.

Pravo i politika konkurencije su decenijama unazad u primjeni u zemljama Evropske Unije i u tom periodu je pokazano jasno da su koristi takvog pravnog i ekonomskog okvira efikasni za napredak u funkcionisanju tržišta. Resursi u privredi se u tom pogledu alociraju na najbolji i najefikasniji način, obim proizvodnje i kvalitet proizvoda u ponudi se povećavaju tokom vremena, dok se cijene proizvoda i usluga prirodno snižavaju pod pritiskom konkurencije. Potrošači stoga ostvaruju značajnu korist, što je i očekivani indirektni efekat politike i prava zaštite konkurencije.

Obavljanje djelatnosti konkurencije u korist potrošača znači obezbjeđivanje takvih uslova na tržištu kojima će se povećati sigurnost potrošača i mogućnost većeg izbora efikasnim određivanjem cijena kroz inovacije, kao i bolji kvalitet i raznovrsnost proizvoda. Obzirom da obezbjeđivanje funkcionisanja konkurencije na dobrobit potrošača podrazumijeva i funkcionisanje na dobrobit privrede, a kao rezultat toga i na opšte dobro i konkurentnost, suštinski cilj je interes krajnjih potrošača na tržištu.

Očigledno je da je uvođenje prava konkurencije jedan u nizu značajnih projekata koje Crna Gora realizuje. Bez obzira, ili tim prije, što je crnogorsko tržište liberalizovano i veoma otvoreno za nove učesnike - strane kompanije, pitanje konkurencije postaje sve aktuelnije, prije svega za domaće učesnike na tržištu, a sve u cilju zaštite slobodnog preduzetništva, podsticanja ekonomske efikasnosti, obezbjeđenja ravnopravnosti učesnika na tržištu stalnim praćenjem konkurencije, kako na tržištu uopšte, tako i na tržištima pojedinih privrednih sektora.

2. ZAKONODAVNI OKVIR

2.1. Zakon o zaštiti konkurencije

Zakon o zaštiti konkurencije, čija je primjena otpočela oktobra 2012.godine, osnovni je propis kojim se uređuju način, postupci i mjere zaštite konkurencije u Crnoj Gori. Zakon se primjenjuje na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja konkurencije od strane učesnika na tržištu na teritoriji Crne Gore, ali i na akte i radnje donešene, odnosno učinjene van njene teritorije, a koje za cilj ili posljedicu imaju narušavanje konkurencije u Crnoj Gori.

Ovaj, drugi po redu, Zakon o zaštiti konkurencije stvorio je preduslove za jačanje discipline među učesnicima na tržištu, a Agenciji dao instrumente za preventivno djelovanje u slučajevima kada se njegove odredbe ne poštuju.

Zakonom je izvršeno unaprijeđenje propisa o zaštiti konkurencije kroz veći broj novih zakonskih rješenja u odnosu na prethodni, definisano formiranje nezavisnog tijela- Agencije za zaštitu konkurencije i proširena ovlašćenja ove institucije. Pored toga, u skladu sa evropskom praksom, unijeta su i nova rješenja u pogledu definisanja dominantnog položaja i njegove zloupotrebe, određivanja relevantnog tržišta, kontrole koncentracija, kao i posebna ovlašćenja u vezi sa neposrednim uvidom ovlašćenih lica Agencije. Takođe, zakonom su, na drugačiji način u odnosu na prethodni, definisane novčane kazne za prekršaje, periodične novčane kazne koje se izriču zbog povrede postupka pred Agencijom, a kao poseban stimulativni element za efikasnije otkrivanje kartela predviđena je mogućnost oslobađanja ili smanjenja kazne za učesnike koji su spremni da saraduju sa Agencijom (*Leniency program*).

Zakon je zapravo u cjelosti nov, ali ono što je najbitnije jeste da je Agencija dobila ovlašćenja i da sprovodi sve ispitne radnje i neposredno, čime se obezbjeđuje svakako mogućnost za bolju implementaciju samog zakona, te jasno i veću obazrivost učesnika na tržištu i odvracanje, u preventivnom smislu, od preduzimanja radnji kojima se može spriječiti, ograničiti ili narušiti konkurencija.

Zakon, po prvi put, predviđa mogućnost kažnjavanja za radnje zloupotrebe dominantnog položaja, kao i mogućnost izricanja kazne u procentualnom iznosu od ostvarenog prihoda, odnosno u fiksnom iznosu direktno od strane Agencije u slučaju odbijanja saradnje ili dostavljanja neistinitih podataka i činjenica.

U postupku harmonizacije sa pravilima Evropske Unije, Zakonom se uvodi niz novih instituta, među njima i mogućnost stranci, protiv koje se vodi postupak, da već tokom postupka, dakle prije donošenja odluke Agencije, sama odluči ispraviti svoje ponašanje na tržištu i predloži Agenciji preuzimanje određenih obaveza kojima bi se otklonili negativni efekti takvog tržišnog ponašanja. U tom pravcu, a zavisno od konkretnog slučaja, vrsti povrede i predloženim mjerama, Agencija može prihvatiti nagodbu sa subjektom protiv kojeg se postupak vodi.

S druge strane, Zakon uvodi i izuzetno značajan institut „saradnika“ u postupku razotkrivanja i kažnjavanja kartelnog udruživanja. O mogućoj ulozi saradnika govorimo kada učesnik samog

kartelnog, odnosno zabranjenog sporazuma među konkurentima na određenom tržištu (osim učesnika koji je inicirao ili organizovao kartel), Agenciji dostavi dokaze o postojanju kartela, omogućiti njegovo otkrivanje i na taj način pomogne u otkrivanju i sankcionisanju učesnika kartela, kao najtežih oblika kršenja zakonitosti slobodnog tržišta. U ovim slučajevima, privredni subjekt koji je prijavio i saradivao tokom postupka sa Agencijom može biti oslobođen kaznene mjere ili ona može biti značajno umanjena.

Predmetna kaznena politika svakako upućuje na iskrenu namjeru Crne Gore da se u potpunosti ostvare svi preduslovi za pravilno funkcionisanje i poslovanje bez netržišnih postupanja velikih subjekata ili zloupotreba, koje imaju za cilj ograničavanje tržišta i njegovu kontrolu od strane svega jednog ili nekoliko većih učesnika na tržištu.

Naravno, namjera Agencije jeste da što manje direktno utiče na tržišne tokove i njena uloga je prije svega korektivnog, a ne represivnog ili kontrolnog karaktera. Agencija svakako ne želi biti regulator tržišne utakmice sa prijetnjom gašenja nekog subjekta, ali se pravila slobodne tržišne konkurencije moraju poštovati.

Na kraju, treba istaći da novi zakon predstavlja stožer u ukupnom privredno – pravnom ambijentu Crne Gore. Njegova institucionalna struktura i pravni instrumentarij kreiraju ekonomsko - pravne mehanizme koji će dugoročno na mikro i makro planu biti promotor zaživljavanja i uspostavljanja zdravih tržišnih odnosa, na osnovama jednakih startnih uslova za sve privredne subjekte. Zaključak je da ovaj Zakon predstavlja korak naprijed sa stanovišta poslovnog okruženja, odnosno regulatornog rizika kojem su izloženi učesnici na tržištu, kao i da će se njime obezbijediti efikasnija pravna zaštita u oblasti slobodnog preduzetništva.

2.2. Podzakonska akta

Područje zaštite konkurencije u Crnoj Gori detaljnije uređuje i niz uredbi, odluka i pravilnika koje je donijela, ili će donijeti Vlada Crne Gore, a koje sprovodi Agencija. Bitna činjenica jeste da su postojeći podzakonski akti već usklađeni sa propisima na snazi u Evropskoj Uniji, te da su očekivana usklađivanja prevashodno internog karaktera i u skladu sa novim zakonom, tako da se ne očekuju značajnije materijalne izmjene u odnosu na postojeća akta. Uz to, a u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, pri obavljanju poslova iz svoje nadležnosti, Agencija je dužna, na odgovarajući način, primjenjivati kriterijume koji proizilaze iz primjene pravila o zaštiti konkurencije u Evropskoj Uniji. To konkretno znači da, pri donošenju odluka iz svoje nadležnosti, Agencija primjenjuje primarno crnogorske propise, a u slučaju pravnih praznina ili dilema pri tumačenju istih, kao pomoćno sredstvo primjenjuje kriterijume iz pravne tekovine (Acquis), što uključuje uredbu i smjernice Evropske Unije, ali i odluke Evropske Komisije, odluke Evropskih sudova i drugih institucija Evropske Unije.

U tom pravcu, bilo je neophodno donijeti podzakonska akta, kako bi se u potpunosti obezbijedili uslovi za potpunu harmonizaciju pravila ali i prakse novoformirane Agencije sa radom institucija za zaštitu konkurencije zemalja Evropske Unije.

S tim u vezi, donešena su podzakonska akta kojima se reguliše način, kriterijum i postupak utvrđivanja relevantnog tržišta, sadržaj i način podnošenja zahtjeva za odobrenje koncentracije, kao i sadržaj i način podnošenja zahtjeva za pojedninačna izuzeća sporazuma od zabrane.

2.2.1. Pravilnik o načinu i kriterijumima utvrđivanja relevantnog tržišta

Utvrđeni kriterijumi za određivanje relevantnog tržišta su od izuzetnog značaja u postupcima sprovođenja Zakona u svakoj od tri (3) komponente: i) zabranjeni sporazumi; ii) zloupotreba dominantnog položaja i iii) kontrola koncentracija. Utvrđivanje relevantnog tržišta je i polazna osnova u svakom od postupaka Agencije i posebno važno u postupcima prilikom utvrđivanja supstitabilnosti određenih proizvoda i/ili usluga, karakteristika i uobičajnih svojstava robe.

Teritorijalno razgraničenje je takođe od izuzetnog značaja i Pravilnik omogućava utvrđivanje šireg i užeg relevantnog tržišta, pri čemu isto može biti od presudnog uticaja na odlučivanje o postojanju ili nepostojanju povrede Zakona, te mogućim efektima takvog postupanja na trenutnu ili projektovanu strukturu tržišta. U navedenom smislu, predviđeni kriterijumi za utvrđivanje relevantnog tržišta su utvrđeni u skladu sa praksom Evropske komisije i tzv. SSNIP testa, koji je u primjeni u svim tijelima za zaštitu konkurencije u Evropskoj Uniji. Pravilnik obezbjeđuje uslove za ocjenu supstitabilnosti sa stanovišta kupca i sa stanovišta prodavca i predstavlja osnov za utvrđivanje tržišnog udjela učesnika u okviru jednom definisanog relevantnog tržišta.

2.2.2. Uputstvo o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije

Predmetno uputstvo je donešeno u pravcu određivanja dokumentacije i informacija koje su neophodne Agenciji, a u cilju ocjene ispunjenosti uslova za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije između privrednih subjekata na tržištu. U tom smislu je i teret dokazivanja svih uslova iz Zakona za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, kao i dostavljanje neophodnih dokaznih materijala i informacija, isključivo na podnosiocima zahtjeva. Uputstvom se naročito zahtijeva dostavljanje bližih informacija i podataka koji se tiču planirane transakcije, objašnjenje funkcionisanja procesa proizvodnje, nabavke i distribucije, kao i procjena efekata sprovođenja koncentracije na samu strukturu tržišta i potrošače u Crnoj Gori, a što treba da omogući službenim licima Agencije da sagledaju sve potencijalne rizike, kako na tržištu na koje se primarno odnosi koncentracija, tako i na drugim povezanim tržištima.

2.2.3. Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane

Pravilnikom se propisuje sadržaj i način podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije na relevantnom tržištu. Pravilnik je od izuzetnog značaja za privredne subjekte, budući da određuje dokumentaciju i podatke koje učesnici u sporazumu moraju dostaviti Agenciji radi izvršenja ocjene pojedinačnog sporazuma i mogućeg izuzeća od zabrane.

Pravilnik određuje vrste podataka i informacija, kao i objašnjenje neophodnosti ugovaranja predmetnog posla na opisani način, koji moraju biti učinjeni dostupnim Agenciji, sa ciljem valjane i potpune ocjene pojedinačnog sporazuma podnietog na izuzeće od zabrane. Zahtjevi postavljeni pred privredne subjekte, u smislu tereta dokazivanja, su izvedeni iz prakse Evropske Komisije prije usvajanja i stupanja na snagu Regulative 1/2003, kao i zemalja članica u kojima je zadržan institut pojedinačnog izuzeća sporazuma od zabrane.

Pravilnik takođe utvrđuje dokumentaciju i informacije koje učesnici potencijalnog zabranjenog sporazuma moraju dostaviti Agenciji, uz jasan i potpun poslovni, pravni i ekonomski okvir ciljeva sporazuma, a u pravcu ocjene Agencije da li isti ispunjava sve uslove iz Zakona za pojedinačna izuzeća od zabrane.

Do kraja izvještajnog perioda, odnosno do 31.12.2013 godine, pripremljena su i sva najvažnija podzakonska akta kojima će se regulisati uslovi za grupno izuzeće od zabrane određene kategorije sporazuma, vertikalnih, horizontalnih, o istraživanju i razvoju i specijalizaciji, kao i grupno izuzeće sporazuma o distribuciji rezervnih djelova za motorna vozila i servisiranje.

U ukupnom pravnom okviru politike konkurencije, uredbe će omogućiti privrednim subjektima koji posluju na teritoriji Crne Gore da samostalno ocijene ispunjenost uslova za grupno izuzeće od zabrane određene vrste horizontalnih i vertikalnih sporazuma. Istovremeno, u sličaju postojanja bilo kakve sumnje u ispunjenost uslova za izuzeće, učesnici u sporazumima imaju mogućnost i podnošenja zahtjeva za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, uz teret dokazivanja ispunjenosti svih uslova predviđenih Zakonom.

Posebno treba istaći da su svi privredni subjekti, koji posluju na teritoriji Crne Gore i / ili čiji se proizvodi nalaze u prometu na teritoriji Crne Gore, u obavezi da svoje ugovorne odnose urede u skladu sa obavezama iz zakona i podzakonskih akata koji su stupili na snagu. Agencija će, u postupku redovne kontrole i analize poslovanja privrednih subjekata, **vršiti nadzor nad usklađenosti ugovora i pojedinih odredbi ugovora u privredi, sa važećim odredbama zakona i pozakonskih akata, te preduzimati radnje u skladu sa ovlašćenjima.**

U postupku pripreme podzakonskih akata, Agencija je imala značajnu podršku od strane Evropske Komisije. Uz pomoć i pod nadzorom eksperata Evropske Komisije, pripremljene su i sve uredbe, pravilnici i uputstva, što u najvećoj mjeri obezbjeđuje buduću, potpunu usaglašenost sa regulatornim okvirom Evropske Unije.

U daljem radu, kroz projekte koje finansira Evropska Unija (**"Usklađivanje zakonodavnog okvira sa EU acquis u oblasti direktive o uslugama i konkurencije"**), Agencija će biti angažovana na pripremi i drugih opštih akata, kojim će se obezbijediti mogućnost učesnicima na tržištu da imaju potpunu pravnu predvidljivost u svemu i u skladu sa smjernicama na snazi u Evropskoj Uniji.

3. AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE

U skladu sa odredbama Zakona o zaštiti konkurencije osnovana je Agencija za zaštitu konkurencije, kao institucija sa javnim ovlašćenjima, koja samostalno i nezavisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti utvrđenih Zakonom, a koja kroz godišnji izvještaj za svoj rad odgovara Vladi i Skupštini Crne Gore.

Agencija je otpočela sa radom danom upisa u Centralni registar privrednih subjekata Poreske uprave (08.02.2013.godine).

Rad Agencije usmjeren je na aktivnosti kojima ona, u skladu sa zakonskim ovlašćenjima, raspoloživim ljudskim i materijalnim resursima, kontroliše ponašanje učesnika na tržištu, sa zadatkom da onemogući postupanja istih u smislu ograničavanja slobodne konkurencije.

U nadležnosti Agencije, a u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti konkurencije, primarno spadaju:

- utvrđivanje **zabranjenih sporazuma između učesnika na tržištu**, te određivanje mjera, uslova i rokova za otklanjanje negativnih posljedica zabranjenih sporazuma;
- utvrđivanje **zloupotrebe dominantnog položaja** i zabrana svakog postupanja koje dovodi do zloupotrebe, kao i određivanje mjera, uslova i rokova za otklanjanje negativnih posljedica takvog postupanja, kao i
- ocjena dopuštenosti **koncentracija preduzetnika**.

3.1. Organizaciona struktura Agencije

Unutrašnja organizacija i način poslovanja, opšta akta Agencije, kao i druga pitanja značajna za rad ove institucije bliže su uređena Statutom Agencije. Na prava i obaveze zaposlenih u Agenciji primjenjuju se propisi kojima se uređuju položaj i zarade državnih službenika i namještenika.

Radom Agencije rukovodi direktor, koji ima svog zamjenika, a koje na predlog Ministarstva ekonomije imenuje Vlada Crne Gore. Uslovi za imenovanje i trajanje mandata, kao i djelokrug njihovog rada, precizirani su odredbama Zakona o zaštiti konkurencije.

Agencija je funkcionalno nezavisna institucija, koja sve odluke donosi samostalno i na osnovu sprovedenih postupaka u skladu sa Zakonom o zaštiti konkurencije i Zakonom o opštem upravnom postupku. Međutim, Agencija nema finansijsku nezavisnost, budući da je Finansijski plan ove institucije predmet prethodnog odobrenja od strane Ministarstva finansija i Vlade Crne Gore. Takođe, sopstvenim prihodima Agencija nema mogućnost raspolaganja. Cjelokupan iznos sredstava, ostvaren tokom kalendarske godine, prenosi se Budžetu Crne Gore.

Agencija je danom upisa u Centralni registar privrednih subjekata Poreske uprave preuzela osnovna sredstva, postojeću dokumentaciju i zaposlene iz Uprave za zaštitu konkurencije.

Svi propisi o zaštiti konkurencije, pored obaveznog objavljivanja u "Službenom list Crne Gore", objavljuju se i na internet stranici Agencije www.azzk.me.

Osiguravajući transparentnost u radu, na internet stranici objavljuju se i sve izreke konačnih odluka Agencije (rješenja i zaključci), mišljenja, javni pozivi i ostala akta, kao i saopštenja za medije.

Prilikom ocjene potencijala Agencije, kao jedan od važnijih uslova predstavlja i dovoljan broj kvalifikovanog kadra, koji bi garantovao nesmetano funkcionisanje ove institucije. Da bi se izvršili zadaci koji su postavljeni pred ovu Agenciju, pored unaprijeđenja zakonske regulative, potrebno je i kadrovsko jačanje u dijelu specifičnih oblasti primjene zakona.

Stoga, osnivanje Agencije, kao jednog od glavnih preduslova primjene prava konkurencije u Crnoj Gori i preuzimanje prava zaštite konkurencije iz EU zakonodavstva, zbog svoje specifičnosti, zahtijeva kontinuirani rast finansijskih, ljudskih i tehničkih resursa.

U tom pravcu, Evropska Komisija je u godišnjim izvještajima o napretku utvrdila potrebu za jačanje administrativnih kapaciteta Agencije i dala preporuke za povećanje broja izvršilaca iz osnovne djelatnosti, kao i potrebu za dodatne obuke već zaposlenih službenika.

S tim u vezi, posebno ističemo da je Vlada Crne Gore dala saglasnost na novi Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta ove institucije, kojim je postupljeno po preporukama sa bilateralnog skrininga u dijelu jačanja administrativnih kapaciteta, te u tom pravcu zapošljavanja najmanje dva izvršioca na slučajevima, što je poslednjim Izvještajem o napretku ocijenjeno pozitivnim.

Statutom Agencije, kao i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, a u cilju efikasnijeg i efektivnijeg ostvarivanja procesa rada, organizovani su poslovi u okviru organizacionih jedinica, i to: Odjeljenja za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja i Službi za opšte poslove i finansije.

Poslovi u okviru **Odjeljenja za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja** odnose se na analiziranje uslova konkurencije na tržištu i tržištima pojedinih privrednih sektora, utvrđivanje metoda istraživanja konkurencije, donošenje akata po zahtjevima stranaka kod procjene koncentracija i pojedinačnih izuzeća sporazuma od zabrane, kao i povreda zakona u smislu utvrđivanja zloupotreba dominantnog položaja i zabranjenih sporazuma, izdavanja mišljenja o primjeni propisa iz oblasti zaštite konkurencije, uspostavljanje saradnje sa međunarodnim organizacijama, mrežama i institucijama koje se bave zaštitom konkurencije, kao i uspostavljanje i održavanje regionalne saradnje, izradu izvještaja o radu Agencije i drugi poslovi u okviru ovog odjeljenja.

U Odjeljenju su sistematizovana radna mjesta za 10 izvršilaca.

U **Službi za opšte poslove i finansije** obavljaju se poslovi koji se odnose na izradu opštih akata Agencije, planova rada i izvještaji o radu iz djelokruga rada ove službe, materijalno finansijski poslovi, javne nabavke, slobodan pristup informacijama, poslovi interne revizije, radnih odnosa i drugi administrativno tehnički poslovi, kao i poslovi posredovanja po Zakonu o zabrani zlostavljanja na radu, priprema i sprovođenje Plana integriteta, vođenje evidencije o poklonima u skladu sa Zakonom o sprječavanju sukoba interesa, i drugi poslovi u okviru ove službe.

U Službi su sistematizovana radna mjesta za 7 izvršilaca.

<i>Zaposleni u Agenciji za zaštitu konkurencije</i>				
<i>Kvalifikacija</i>	<i>Pravnici</i>	<i>Ekonomisti</i>	<i>Ostali</i>	<i>Ukupno</i>
1. VSS	4	5		9
2. VŠS			1	1
3. SSS			2	2
<i>Ukupno</i>	4	5	3	12

Tabela 1: Kvalifikaciona struktura zaposlenih u Agenciji, stanje 31.12.2013. godine.

<i>Zaposleni u Agenciji za zaštitu konkurencije</i>					
<i>Naziv sektora</i>	<i>VSS</i>		<i>Ostali</i>		<i>Ukupno</i>
	<i>Pravnici</i>	<i>Ekonomisti</i>	<i>VŠS</i>	<i>SSS</i>	
<i>Direktor</i>		1			1
<i>Odjeljenje za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja</i>	3	3			6
<i>Služba za opšte poslove i finansije</i>	1	1	1	2	5
<i>Ukupno</i>	4	5	1	2	12

Tabela 2: Broj zaposlenih u Agenciji po organizacionim jedinicama, stanje 31.12.2013.godine

U Agenciji je ukupno šest (6) službenika u svojstvu ovlašćenih lica za vođenje postupaka, pri čemu je obrazovno – profesionalna struktura: tri (3) pravnika i tri (3) ekonomista. Interna podjela organizacionih jedinica je utvrđena na planu specijalizacije pojedinih ovlašćenih lica na sprovođenju i predlaganju rješenja iz oblasti koncentracija, oblasti zloupotrebe dominantnog položaja i zabranjenih sporazuma.

Upoređujući se sa pokazateljima tijela za zaštitu konkurencije, primarno u zemljama okruženja u odnosu na broj zaposlenih, odnosno veličinom budžetskih sredstava, naša institucija sa svojih 6 zaposlenih u radu na slučajevima spada u najmanje takve vrste, te se u tom smislu ni približno ne možemo upoređivati sa bilo kojom od ovih institucija. Još drastičniji primjer je sa budžetski opredijeljenim sredstvima za rad.

Nadzor nad poslovanjem Agencije obavlja Državna revizorska institucija. Isto tako, a u skladu sa članom 25 Zakona o zaštiti konkurencije, Završni račun Agencije podliježe i godišnjoj reviziji ovlašćenog nezavisnog revizora.

Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta je 19, uključujući direktora/icu i zamjenik/ica direktora. Po strukturi, službenička mjesta su: načelnik/ica (2), samostalni savjetnik/ica I (11), viši savjetnik/ica II (1), savjetnik/ica I(1), samostalni/a referent/kinja (2).

**ŠEMATSKI PRIKAZ UNUTRAŠNJE ORGANIZACIJE I
SISTEMATIZACIJE AGENCIJE ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE**

4. *FINANSIRANJE AGENCIJE*

Budžet Agencije, kao Pregled plana prihoda i rashoda, utvrđen je Budžetom Crne Gore za 2013. godinu. Isti je pripremljen u skladu sa zaključcima i smjernicama Vlade Crne Gore, na način koji će omogućiti izvršavanje predviđenih aktivnosti opredijeljenih zakonom i ostalom regulativom, a uz dosljedno poštovanje principa efikasnog i efektivnog korišćenja svih resursa Agencije.

4.1. *Planirane aktivnosti*

Pojedinačno utvrđene pozicije zasnovane su na projekciji prihoda, odnosno na osnovu ukupno opredijeljenih budžetskih sredstava za 2013. godinu i planiranih aktivnosti Agencije usmjerenih ka ostvarivanju njene osnovne funkcije.

Agencija je, uzimajući u obzir očekivani dalji razvoj politike konkurencije, razumijevanja svih nezakonitih radnji i prakse koje postoje na tržištu Crne Gore i postupaka u toku, koji moraju biti predmet posebnog i zahtjevnog postupka dokazivanja, projektovala potrebu većeg angažovanja sredstava u odnosu na 2012. godinu, sa ciljem:

- obezbjeđivanja dokaza vršenjem radnji neposrednog uviđaja;
- edukaciji zaposlenih na planu primjene ekonomskih analiza povreda konkurencije;
- povećanja preventivnih napora na sprječavanju povreda i kaznenih mjera u korist Budžeta Crne Gore;
- razvoja međunarodne saradnje sa ciljem obezbjeđivanja jednobrazne prakse sa zemljama članicama Evropske Unije;
- angažovanja stručnih lica iz pojedinih privrednih sektora za potrebe edukacije zaposlenih u Agenciji i kao stručna pomoć u postupcima pred Agencijom u specifičnim privrednim oblastima (elektronske telekomunikacije, finansijski sektor, energetika, farmacija).

4.2. *Izvori finansiranja i struktura prihoda Agencije*

Zakonom o zaštiti konkurencije (član 24 stav 1) je utvrđeno da se sredstva neophodna za rad Agencije obezbjeđuju iz:

- naknada koje se plaćaju Agenciji,
- Budžeta Crne Gore, donacija,
- kao i ostalih izvora u skladu sa zakonom.

Naknade se utvrđuju Tarifnikom, kojeg je donijela Agencija uz saglasnost Vlade Crne Gore. Visina naknada utvrđuje se za rješenja i akte koje izdaje Agencija pojedinim učesnicima na tržištu.

Predložena rješenja u Tarifniku daju mogućnost zainteresovanim učesnicima na tržištu da, prije podnošenja određenog zahtjeva Agenciji, budu upoznati sa nivoom naknada koje će snositi za izdavanje akata od strane Agencije po njihovom zahtjevu.

Naknade se evidentiraju i nalaze na posebnom računu Agencije kod Centralne banke Crne Gore. Prihodi po ovom osnovu se ne mogu planirati, polazeći od činjenice da Agencija ne može ni približno znati koliko će, prije svega, biti podnešenih zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, odnosno koliko će biti promjena vlasničke i upravljačke strukture na tržištu tokom godine. Prvenstveno iz tih razloga, sredstva Budžeta Crne Gore predstavljaju glavni, i za sada jedini, izvor finansiranja Agencije, imajući u vidu nepredvidljivost i nesigurnost finansiranja iz sopstvenih izvora.

5. TRI SEGMENTA POLITIKE ZAŠTITE KONKURENCIJE

U nadležnosti Agencije, a u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti konkurencije je pokretanje i vođenje postupka zbog radnji i akata koji predstavljaju zabranjene sporazume, preduzimanje radnji i akata dominantnog učesnika na tržištu, pri čemu te radnje i akti mogu predstavljati zloupotrebu takvog položaja i kontrola koncentracija značajnih učesnika na svjetskom i/ili domaćem tržištu. U tom smislu, Agencija vodi upravni postupak, sa ciljem utvrđivanja da li pojedine radnje i postupci privrednih subjekata mogu imati za posljedicu značajno narušavanje, ograničavanje ili sprječavanje konkurencije.

Postupajući u skladu sa odredbama Zakona o opštem upravnom postupku i Zakona o zaštiti konkurencije Agencija je, u cilju transparentnosti postupka i zaštite interesa stranaka, sve postupke vodila u zakonom utvrđenim rokovima za donošenje konačnih rješenja u upravnoj stvari.

5.1. Kontrola koncentracija

Agencija je, u skladu sa Zakonom, nadležna za ocjenu i svih statusnih promjena u privrednim subjektima, prije registracije takvih promjena u Centralnom registru Poreske uprave, a uz ispunjenje Zakonom određenih uslova. U tom smislu Agencija, postupajući po zahtjevu učesnika na tržištu, vrši procjenu dopuštenosti koncentracija između privrednih subjekata iz inostranstva i subjekata sa registrovanim sjedištem u Crnoj Gori.

Koncentracije učesnika na tržištu mogu imati pozitivne efekte, kao što su jačanje slobodne konkurencije, povećanje konkurentnosti, nižih cijena, kvaliteta proizvoda i raznovrsnije ponude. Međutim, koncentracije mogu imati i negativne efekte, upravo kroz smanjenje broja konkurenata na tržištu, nekontrolisanog povećanja cijena, ograničavanja proizvodnje, smanjenja kvaliteta proizvoda, i sl. S tim u vezi, sva navedena spajanja ili pripajanja, u koje je uključena promjena kontrole učesnika na tržištu na trajnoj osnovi (koncentracije), potrebno je prije njihovog sprovođenja prijaviti Agenciji na procjenu.

Međutim, Agencija ne procjenjuje sve poslovne transakcije koje imaju obilježja koncentracije, već samo one **značajne ekonomske snage**, koje se posmatraju kroz ukupne prihode učesnika u koncentraciji. Pritom, Zakon o zaštiti konkurencije ne predviđa, kao preduslov obavezne prijave koncentracije, veličinu tržišnog učešća učesnika u koncentraciji, kao ni tržišni udio nastao nakon sprovođenja koncentracije. **Jedini objektivni i mjerljivi kriterijum za postojanje te obaveze je visina ukupnog godišnjeg prihoda učesnika u koncentraciji.**

U tom pravcu, učesnik na tržištu je u obavezi prijaviti svaku namjeru sprovođenja koncentracije, ako su kumulativno ispunjena dva uslova, i to: prvi, da je ukupan godišnji prihod svih učesnika koncentracije na svjetskom tržištu veći od 20 miliona eura u finansijskoj godini koja prethodi predmetnoj koncentraciji, pri čemu najmanje jedan učesnik ima ostvaren prihod u Crnoj Gori od

najmanje 1 milion eura i drugi, da je zajednički ukupan prihod učesnika u koncentraciji ostvaren u Crnoj Gori veći od 5 miliona eura u finansijskoj godini koja prethodi predmetnoj koncentraciji. Propuštanje obavezne prijave namjeravane koncentracije, u rokovima predviđenim Zakonom, Agencija će sankcionisati adekvatnom novčanom kaznom.

Kontrola koncentracija posebno ima u vidu projekciju budućih kretanja određenog tržišta, te promjenu postojeće strukture tržišta, pri čemu Agencija za ocjenu dopuštenosti i izdavanja pozitivnog upravnog akta naročito ocjenjuje sve kriterijume za procjenu predviđene Zakonom.

O kriterijumima procjene pojedinačne koncentracije odlučuje Agencija, uzimajući u obzir efekte koncentracije na relevantnom tržištu ili tržištima. Ti se kriterijumi prije svega odnose na **strukturu relevantnog tržišta, postojeće i moguće konkurente na relevantnom tržištu, strukturu i izbor ponude i potražnje na tržištu, kao i njihove trendove, cijene, rizike, ekonomske, pravne i ostale barijere ulaska ili izlaska sa tržišta.**

Nadalje, u kriterijume spadaju i **položaj, tržišni udjeli i ekonomska i finansijska snaga učesnika na relevantnom tržištu, stepen konkurentnosti učesnika, moguće promjene u poslovanju učesnika i alternativni izvor nabavke za kupce, koji nastaju kao posljedica koncentracije.**

Za razliku od postupka utvrđivanja zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja, koje Agencija uvijek pokreće po službenoj dužnosti, **postupak procjene koncentracija pokreće se po pravilu dostavljanjem prijave njenih učesnika.** Ako Agencija, na osnovu potpune prijave koncentracije, ocijeni da se može pretpostaviti da ista nema značajnih efekata na relevantnom tržištu u smislu narušavanja konkurencije, takva se koncentracija smatra dopuštenom. U tom slučaju, Agencija će bez odlaganja obavjestiti javnost o dopuštenosti koncentracije i izdati podnosiocu prijave rješenje o dopuštenosti te koncentracije. U protivnom, ako se procijeni da bi sprovođenje koncentracije moglo imati značajan uticaj na slobodnu konkurenciju na relevantnom tržištu, a posebno ako se tom koncentracijom stvara novi ili jača postojeći dominantni položaj učesnika u koncentraciji, Agencija će donijeti zaključak o pokretanju postupka procjene dopuštenosti koncentracije.

Ex ante kontrola i procjena koncentracije je prevashodno usmjerena na sprječavanje stvaranja dominantnog položaja na tržištu, koji bi mogao ugroziti postojeću strukturu tržišta i poslovanje privrednih subjekata, kako na tržištu na kojem se koncentracija realizuje, tako i na svim drugim tržištima koja su usko povezana sa posmatranim relevantnim tržištem. Agencija u tom smislu ima značajna ovlašćenja propisana zakonom, kao i mogućnost održavanja željene konkurencije ili ponovnog uspostavljanja konkurencije na tržištu primjenom **instituta uslovnog odobrenja koncentracije ili nalaganjem izvršenja strukturnih i drugih mjera ponašanja.**

Obzirom na činjenicu da je obaveza prijave povezana sa objektivnim kriterijumima, Agencija nema uticaj na broj podnesenih prijava. Broj prijava namjere sprovođenja koncentracije učesnika na tržištu, po pravilu, odraz je opšteg stanja u društvu, ali i uslova globalne finansijske krize koji utiču na značajno smanjenje broja koncentracija. Samo izuzetno, Agencija može pokrenuti postupak procjene koncentracija po službenoj dužnosti, i to u slučajevima ako učesnici ne prijave koncentraciju, u slučaju ukidanja ili izmjene izdatog rješenja o koncentraciji, odnosno u slučaju određivanja mjera nakon sprovođenja zabranjene koncentracije. Iz navedenog proizilazi da je na učesnicima na tržištu da prvenstveno prihvate i sprovedu postupke o prijavi koncentracija, a na Agenciji da ih ocjeni i, s tim u vezi, izda adekvatna upravna akta.

Implementacija

U izvještajnom periodu, Agenciji je **podnijet ukupno dvadeset i jedan (21)** zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije. **Odobreno je četrnaest (14)** zahtjeva i izdata rješenja o odobrenju istih. **Šest (6) predmeta je obrađeno i prenijeto u 2014.godinu**, dok je **jedan (1)** postupak po podnijetom zahtjevu za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije **obustavljen, zbog povlačenja podnijetog zahtjeva**.

Pored toga, **izdata su i tri (3)** rješenja kojima se odobrava koncentracija učesnika na tržištu, a na osnovu prenijetih predmeta iz 2012.godine, dok je **jedan (1) postupak obustavljen, zbog povlačenja podnijetog zahtjeva**.

Od **ukupno sedamanest (17) odobrenih koncentracija, četiri (4)** se odnosi na zajedničko ulaganje, a **trinaest (13)** na sticanje kontrole.

Četiri (4) koncentracije su sprovedene na teritoriji Crne Gore, dok je ostalih **trinaest (13)** eksteritorijalno.

Kada je u pitanju tip koncentracija, odobreno je **sedam (7)** horizontalnih, **tri (3)** vertikalne i **sedam (7)** konglomeratskih.

Klasifikacija predmeta	Broj donijetih odluka				
	Podnijeto zahtjeva u 2012.g.	Riješeno predmeta u 2013.g.	Podnijeto zahtjeva u 2013.g.	Riješeno predmeta u 2013.g.	Prenešeno predmeta u 2014.g.
Koncentracije	4	4	21	15	6
Odobrene koncentracije		3		14	
Uslovno odobrene koncentracije					
Zabranjene koncentracije					
Odbačene koncentracije					
Obustavljanje postupka		1		1	

Tabela 3: Koncentracije u 2013.godini

5.1.1. Odobrene koncentracije

- **»RWE Innogy GmbH«, Njemačka i Mješoviti Holding »Elektroprivreda Republike Srpske« matično preduzeće akcionarsko društvo Trebinje**

Koncentracija koja nastaje zajedničkim ulaganjem društva »RWE Innogy GmbH«, sa sjedištem na adresi Gildehofstraße 1, 45127 Esen, Savezna republika Njemačka i mješovitog holdinga »Elektroprivreda Republike Srpske«, matično preduzeće akcionarsko društvo Trebinje, sa sjedištem na adresi Stepe Stepanovića bb, Trebinje Republika Srpska, na relevantnom tržištu (i) proizvodnje i veleprodaje električne energije, (ii) maloprodaje velikim industrijskim kupcima i (iii) maloprodaje malim kupcima, na relevantnom geografskom tržištu koje je Agencija definisala kao međudržavno, odnosno regionalno. **Koncentracija se sprovodi sa namjerom izgradnje četiri hidroelektrane na gornjem slivu rijeke Drine:** Hidro-elektrana Buk Bijela, Hidro-elektrana Paunci, Hidro-elektrana Sutjeska i Hidro-elektrana Foča, **a u svrhu proizvodnje električne energije i njene prodaje na tržištu.**

- **»Šimšić-Montmilk« d.o.o. Danilovgrad / AD za preradu mlijeka i i proizvodnju mliječnih proizvoda »ZORA« BERANE**

Koncentracija učesnika na relevantnom tržištu otkupa sirovog mlijeka, proizvodnje, distribucije i prodaje mlijeka i proizvodnje, distribucije i prodaje mliječnih proizvoda na teritoriji Crne Gore, koja se odnosi na kupovinu 99,56384333% akcijskog kapitala u kompaniji AD za preradu mlijeka i proizvodnju mliječnih proizvoda »ZORA« BERANE, sa sjedištem na adresi Dušana Vujoševića bb, Berane, Crna Gora, od strane pivrednog društva »Šimšić-Montmilk« d.o.o. Danilovgrad, sa registrovanim sjedištem na adresi Lazine bb, Danilovgrad, Crna Gora.

- **»SGL CARBON Beteiligung GmbH«, Njemačka i »Lindner Aktiengesellschaft Decken-Boden-Trennwandsysteme«, Njemačka / »SGL Lindner GmbH & Co« KG**

Koncentracija učesnika na relevantnom tržištu proizvoda, odnosno usluga utvrđenom kao tržište proizvodnje i distribucije ventilacionih rješenja i klima uređaja za ne-industrijske upotrebe, relevantno geografsko tržište teritorija Crne Gore, koja nastaje zajedničkim ulaganjem društava »SGL CARBON Beteiligung GmbH«, sa sjedištem na adresi Söhnleinstraße 8, 65201 Wiesbaden, Njemačka i »Lindner Aktiengesellschaft Decken-Boden-Trennwandsysteme«, sa sjedištem na adresi Bahnhofstraße 29, 94424 Arnstorf, Njemačka, odobrena je rješenjem od 05.02.2014.godine. Učesnici osnivaju novo privredno društvo »SGL Lindner GmbH & Co« KG. Udjeli u novoosnovanom društvu biće 51% u vlasništvu »SGL CARBON Beteiligung GmbH« i 49% u vlasništvu »Lindner Aktiengesellschaft Decken-Boden-Trennwandsysteme«, pri čemu oba društva stiču zajedničku kontrolu nad društvom zajedničkog ulaganja.

Preostalih **četnaest (14)** koncentracija, odobrenih u 2013.godini, riješeno je po zahtjevima podnjetim u istoj, 2013. godini, i to:

- **»Nestlé Health Science S.A.«, Švajcarska i »Hutchison MediPharma« Hong Kong Limited / »Nutrition Science Partners Limited«, Hong Kong**

Koncentracija učesnika čije je relevantno tržište proizvoda **tržište istraživanja, razvoja, proizvodnje i prometa lijekova za liječenje hroničnih oboljenja - UC i CD, a prije svega postojeći i u postupku razvoja lijekovi u okviru ATC klasifikacije L04, na relevantnom geografskom tržištu teritorije Crne Gore**, nastaje zajedničkim ulaganjem »Nestlé Health Science S.A.«, sa sjedištem na adresi Rue des Remparts 2, 1095 Lutry, Švajcarska i »Hutchison MediPharma« Hong Kong Limited, sa sjedištem na adresi 22nd Floor, Hutchison House, 10 Harcourt Road, Hong Kong, u novosnovano društvo »Nutrition Science Partners Limited« sa sjedištem na adresi Hutchison House, 22nd Floor, 10 Harcourt Road, Hong Kong. »Nestlé Health Science S.A.« i »Hutchison MediPharma« Hong Kong Limited će imati zajedničku kontrolu nad društvom Nutrition Science Partners Limited.

- **»Societe Generale Banka Srbija« A.D. Beograd / »KBC Banka« A.D. Beograd**

Koncentracija učesnika na relevantnom tržištu proizvoda - **usluga pružanja bankarskih usluga fizičkim licima, preduzetnicima, malim i srednjim preduzećima, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom »Societe Generale Banka Srbija« A.D. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Bulevar Zorana Đinđića 50a/b, Beograd, Republika Srbija, stiče isključivu kontrolu nad značajnim dijelom poslovanja društva »KBC Banka« A.D. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Omladinskih brigada 90V, Beograd, Republika Srbija.

- **»TELENOR MOBILE COMUNICATION AS«, Norveška / »Cosmo Bulgaria Mobile EAD« i »Germanos Telecom Bulgaria EAD«**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu pružanja usluga veleprodaje međunarodnog rominga i terminacije poziva, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom društvo »TELENOR MOBILE COMUNICATION AS«, sa registrovanim sjedištem na adresi Snarøyveien 30 D, 1331 Fornebu, Norveška, stiče isključivu kontrolu, putem kupovine akcija, nad društvima »Cosmo Bulgaria Mobile EAD«, sa registrovanim sjedištem na adresi Zgrada 6, Biznis park Sofija, Mladost IV, opština Sofijska, Sofija, Bugarska, i »Germanos Telecom Bulgaria EAD«, sa registrovanim sjedištem na adresi Zgrada 6, Biznis park Sofija, Mladost IV, opština Sofijska, Sofija, Bugarska.

- **»Telenor Danmark Holding A/S«, Danska / »KBC Banka« A.D. Beograd**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu proizvoda koje obuhvata osnovne grupe bankarskih proizvoda, odnosno poslove sa fizičkim licima, poslove sa privrednim subjektima, usluge finansijskog i investicionog bankarstva i platne kartice, a na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kao i tržište pružanja usluge mobilne telefonije na teritoriji Crne Gore, kako lokalnog tako i međunarodnog karaktera, koja nastaje sticanjem 100% akcija »KBC Banka« A.D. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Omladinskih brigada 90V, Beograd, Republika Srbija, od strane »Telenor Danmark Holding A/S«, sa registrovanim sjedištem na adresi Frederikskaj, 1780 Kopenhagen V,

Danska, kupovinom istih od društva »KBC Insurance N.V.« sa registovanim sjedištem na adresi Professor Roger Van Overstraetenplein 2 3000, Leuven, Belgija.

- **Industrija piva i sokova pivara »Trebjesa« A.D. Nikšić, »Coca-Cola Hellenic Bottling Company-Crna Gora« doo Podgorica i Preduzeće za trgovinu »Knjaz Miloš-Montenegro« doo, Kotor / »Recomont« doo, Podgorica**

Koncentracija učesnika na tržištu koja nastaje zajedničkim ulaganjem Industrije piva i sokova pivara »Trebjesa« A.D. Nikšić, sa registovanim sjedištem na adresi Njegoševa 18, Nikšić, Crna Gora, »Coca-Cola Hellenic Bottling Company-Crna Gora« DOO Podgorica, sa registovanim sjedištem na adresi Kuće Rakića bb, Podgorica, Crna Gora i Preduzeća za trgovinu »Knjaz Miloš-Montenegro« DOO, Kotor, sa registovanim sjedištem na adresi Radanovići bb, Kotor, Crna Gora, u novoosnovano privredno društvo »Recomont« DOO Podgorica, sa sjedištem na adresi Ul. Studentska, Lamela 9 L3, Podgorica, Crna Gora, na relevantnom **tržištu usluga trgovine i upravljanja ambalažnim otpadom, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**. Novoosnovano društvo samostalno posluje na dugoročnoj osnovi i ima sve funkcije nezavisnog učesnika na tržištu, pri čemu svaki od osnivača ima po 33,3% udjela u društvu.

- **»Agrokor« d.d., Hrvatska / »Poslovni sistem Mercator« d.d., Slovenija**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu trgovine na malo u nespecijalizovanim prodavnicama, pretežno hranom, pićem i duvanom formata samoposluga, supermarketa, hipermarketa i diskonta na teritoriji opština Podgorica, Herceg Novi i Nikšić**, koja nastaje sticanjem 53,12% akcija dioničarskog društva »Poslovni sistem Mercator«, sa registovanim sjedištem na adresi Dunajska cesta 107, Ljubljana, Slovenija od strane »Agrokor«, dioničarskog društva, sa registovanim sjedištem na adresi Trg Dražena Petrovića 3, Zagreb, Republika Hrvatska.

- **»Walter Frey Holding AG«, Švajcarska / poslovanje društva »Mercedes-Benz Srbija i Crna Gora d.o.o.«**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu proizvoda definisanom kao tržište putničkih automobila, komercijalnih vozila i usluga nakon prodaje motornih vozila, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, kojom društvo »Walter Frey Holding AG«, sa registovanim sjedištem na adresi Badenerstrasse 600, 8048 Ciri, Švajcarska stiče isključivu kontrolu nad poslovanjem društva »Mercedes-Benz Srbija i Crna Gora d.o.o.«, koje je potpuno zavisno društvo Daimler AG, sa sjedištem na adresi Mercedesstrasse 137, 70327 Stuttgart, Njemačka.

- **»Telenor Norway AS« / franšiza »Telekiosken«, Norveška**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu pružanja usluga širokopojasnog Interneta i tržište maloprodaje pružanja mobilnih telekomunikacionih usluga, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, koja nastaje sticanjem isključive kontrole, preuzimanjem položaja franšizera, od strane »Telenor Norway AS«, sa registovanim sjedištem na adresi Snarøyveien 30, N-1331 Fornebu, Norveška, nad franšizom

»Telekiosken«, kojom trenutno upravlja društvo »Kjedehuset AS«, sa registrovanim sjedištem na adresi Pb. 5040, Vika N-8608 Mo i Rana, Norveška.

➤ **»Expo Commerce d.o.o.« Kotor/ Delhaize Montenegro d.o.o.« i »Ela d.o.o.« Kotor**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu maloprodaje prehrambene robe i robe široke potrošnje namjenjeno za dnevno i povremeno snabdevanje domaćinstva u nespecializovanim prodajnim objektima, kao što su samousluge i supermarketi na teritoriji opštine Kotor i grada Podgorice**, kojom »Expo Commerce d.o.o.« Kotor, društvo sa ograničenom odgovornošću, sa registrovanim sjedištem na adresi Industrijska zona bb, Kotor, Crna Gora, stiče isključivu kontrolu nad društvima »Delhaize Montenegro d.o.o.«, sa registrovanim sjedištem u Josipa Broza Tita br. 23, Podgorica i »Ela d.o.o.« Kotor, sa registrovanim sjedištem na adresi Trg od oružja bb, Kotor, putem kupovine udjela od »Lion Retail Holding S.A.R.L.«, društva sa ograničenom odgovornošću, sa registrovanim sjedištem na adresi rue d'Olm, L-8281 Kehlen, Veliko Vojvodstvo Luksemburg.

➤ **»Wheat Corn Holding B.V.«, Holandija / »Brook Development Inc.«, Britanska Djevičanska Ostrva**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu proizvoda utvrđenom kao tržište proizvodnje i prometa mlinskih proizvoda na teritoriji Crne Gore**, kojom društvo »Wheat Corn Holding B.V.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Jan van Goyenkade 8, 1075HP Amsterdam, Holandija, stiče isključivu kontrolu nad holding društvom »Brook Development Inc.«, putem kupovine 100% udjela od društva »Harris Worldwide Ltd«, sa sjedištem na adresi Trident Chambers, PO Box 146, Road Town, Tortola, Britanska Djevičanska Ostrva.

➤ **»Etihad Airways P.J.S.C.«, Ujedinjeni Arapski Emirati / »JAT Airways A.D. Beograd«**

Koncentracija učesnika na šire definisanom relevantnom **tržištu prevoza putnika i kargo tereta u avio saobraćaju, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore**, nad društvom »JAT Airways A.D. Beograd«, sa sjedištem na adresi Bulevar Umetnosti 16A, Novi Beograd, Srbija, koja nastaje sticanjem 49% akcija od strane društva »Etihad Airways P.J.S.C.«, sa registrovanim sjedištem na adresi New Airport Road, P.O.Box 35566, Abu Dabi, Ujedinjeni Arapski Emirati, i 51% akcija od strane »Republike Srbije« koju zastupa Vlada Republike Srbije, sa sjedištem na adresi Nemanjina ulica br.11, 11000 Beograd, Srbija.

➤ **»FAWAZ ABDULAZIZ ALHOKAIR & Co« / »Delta Coffee« d.o.o., Republika Srbija i »Delta Fashion« d.o.o., Republika Srbija**

Koncentracija učesnika na relevantnom **tržištu (i) za ugostiteljsku djelatnost, (ii) tržištu prodaje odjeće i (iii) tržištu prodaje obuće, na teritoriji Crne Gore**, kojom društvo »FAWAZ ABDULAZIZ ALHOKAIR & Co«, sa registrovanim sjedištem na adresi poštanski broj 359, Rijad, Saudijska Arabija, stiče isključivu kontrolu nad privrednim društvom »Delta Coffee« d.o.o. sa registrovanim sjedištem na adresi Milentija Popovića br. 7V, 11070 Novi Beograd, Republika Srbija i »Delta Fashion« d.o.o. sa registrovanim sjedištem na adresi Milentija Popovića br. 7, 11070 Novi Beograd, Republika Srbija.

- **Projekat Sky: »Telenor Online Partner AS«, Kraljevina Norveška i »SCM Growth Partner AB«, Švedska / »SnT Classifieds ANS«, Kraljevina Norveška**
Projekat Tennessee: »Telenor Communication II AS«, Kraljevina Norveška, »Schibsted Classified Media AS«, Kraljevina Norveška i »SPH Interactive International Pte. Ltd.«, Singapur / »701 Search Pte. Ltd«, Singapur

Koncentracija učesnika na relevantnom *tržištu usluga koje obuhvata pružanja online klasifikovanih usluga, na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore*, akoja se sprovodi realizacijom dva projekta koji se smatraju jednom transakcijom, na način što kod realizacije prvog projekta- Skay »Telenor Online Partner AS«, sa sjedištem na adresi Snarøyveien 30, 1331 Fornebu, Kraljevina Norveška i »SCM Growth Partner AB«, sa sjedištem na adresi 105 17, Stockholm, Švedska osnivaju društvo zajedničkog ulaganja »SnT Classifieds ANS«, sa sjedištem na adresi Apotekergata 10, 0180 Oslo, Kraljevina Norveška, dok realizacijom drugog projekta- Tennessee dolazi do promjene kontrole nad društvom »701 Search Pte. Ltd«, sa sjedištem na adresi 1000 Toa Payoh North, News Centre, Singapur, tako što postaje jednako kontrolisano od strane društava »Telenor Communication II AS«, sa sjedištem na adresi Snarøyveien 30, 1331 Fornebu, Kraljevina Norveška, »Schibsted Classified Media AS«, sa sjedištem na adresi Apotekergaten 10, N-0107 Oslo, Norveška i »SPH Interactive International Pte. Ltd.«, sa sjedištem na adresi 1000, Toa Payoh North, News Centre, Singapur.

- **»Global Liman Isletmeleri A.S.«, Turska / »Kontejnerski terminal i generalni tereti« AD Bar**

Koncentracija učesnika na relevantnom *tržištu usluga, odnosno tržištu pretovara i skladištenja kontejnerskog tereta i tržištu pretovara i skladištenja generalnih tereta, gdje je luka utovara ili istovara na teritoriji Crne Gore*, koja nastaje sticanjem 62,09% akcija u privrednom društvu „Kontejnerski terminal i generalni tereti AD“, sa registrovanim sjedištem na adresi Obala 13. Jula bb, Bar u vlasništvu države Crne Gore, od strane društva »Global Liman Isletmeleri A.S.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Rihtim Caddesi br. 51, Karakoy/Beyoglu 34425 Istanbul, Turska.

5.1.2. Obustavljeni postupci

U dva (2) predmeta iz 2013.godine, postupci su obustavljeni zaključcima Agencije, i to:

- **»NBGI Private Equity Limited«, Velika Britanija / »Knjaz Miloš» AD Arandelovac i »Clotes Holding BV»**

Agencija je zaključkom obustavila postupak pokrenut po zahtjevu društva »NBGI Private Equity Limited«, zbog odustanka od zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije.

- **Konzorcijum »Primat Company« / »Novi duvanski kombinat« AD-Podgorica**

Zaključkom Agencije, a nakon usvajanja Zaključka Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte Vlade Crne Gore, kojim se Tender za privatizaciju 100% akcijskog kapitala „Novog duvanskog kombinata“AD-Podgorica proglašava neuspjelim, obustavljen je postupak pokrenut po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, podnijetom od strane Konzorcijuma »Primat Company«.

5.1.3. Predmeti prenešeni u 2014.godinu

Šest (6) predmeta u kojima je zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije podnijet u 2013.godini, obrađeno je i prenijeto u 2014.godinu, i to:

- **»Slovenia Broadband S.a.r.l«, Luksemburg / »Solford Trading Limited«, Kipar**

Zahtjev podnijet od strane društva »Slovenia Broadband S.a.r.l«, sa registrovanim sjedištem na adresi 5 rue Guillame Kroll, L-1882 Luksemburg, radi sticanja pojedinačne kontrole nad društvom Solford Trading Limited«, Kipar.

- **»Adria Media Limited« (sada UML-United Media Ltd), Kipar / »IKO Balkan S.R.L.«, Rumunija**

Koncentracija kojom podnosilac zahtjeva, društvo »Adria Media Limited« (sada UML-United Media Ltd), sa registrovanim sjedištem na adresi Poseidonos, 1 Ledra Business Centre, 2406 Egkomi, Nikozija, Kipar, stiće pojedinačnu kontrolu nad društvom »IKO Balkan S.R.L.«, Rumunija.

- **»Adria BidCo B.V.«, Holandija / »Slovenia Broadband S.a.r.l.«, Luksemburg i »Adria BidCo d.o.o.«, Republika Srbija / »Serbia Broadband Srpske kablovske mreže« d.o.o. Beograd**

Zahtjev podniet od strane »Adria BidCo B.V.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Fred. Roekstraat 123, 1076 EE Amsterdam, Holandija i »Adria BidCo d.o.o.«, sa registrovanim sjedištem na adresi Cincar Jankova 3, Beograd, Republika Srbija, za odobrenje sprovođenja koncentracije koja nastaje na način što će društvo »Adria BidCo B.V.« steći pojedinačnu kontrolu nad »Slovenia Broadband S.a.r.l.«, Luksemburg, dok će privredno društvo »Adria BidCo d.o.o.«, steći pojedinačnu kontrolu nad privrednim društvom »Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže« d.o.o. Beograd (SBB).

- **»Telenor Sverige Aktiebolag«, Švedska / »Goldcup 100243 AB« (pod promijenjenim imenom u »Sladd AB«), Švedska**

Društvo »Telenor Sverige Aktiebolag«, sa registrovanim sjedištem na adresi Katarinavägen 15, 116 88, Štokholm, Švedska, podnijelo je Zahtjev za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, koja nastaje sticanjem isključive kontrole nad društvom »Goldcup 100243 AB« (pod promijenjenim imenom u »Sladd AB«), Švedska. »Telenor Sverige Aktiebolag« zapravo stiče kontrolu nad kablovskim poslovanjem vezanim za marketing prodaju i širokopojasni prenos TV i VoIP usluga preko koaksijalne mreže, lokalne mreže, kao i putem otvorenih pristupnih mreža i određenih VoIP klijenata društva »Tele2 Sverige Aktiebolag«.

- **G-din Krassimir Guergov / »Direct Media« d.o.o. Beograd**

Podnosilac Zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, d-gin Krassimir Guergov, sa prebivalištem na adresi Oborište 19, Sofija, Republika Bugarska, stiče kontrolu nad privrednim društvom »Direct Media« d.o.o. Beograd.

- **»Telenor« d.o.o. Beograd / »Telenor Direct« d.o.o. Beograd**

Koncentracija koja nastaje kupovinom preostalog udjela u iznosu od 51% u privrednom društvu »Telenor Direct« d.o.o. Beograd od »Direct Group« doo Beograd, čime podnosilac Zahtjeva, privredno društvo »Telenor« d.o.o. Beograd, sa registrovanim sjedištem na adresi Omladinskih brigada broj 90, Beograd, Republika Srbija, stiče pojedinačnu kontrolu nad »Telenor Direct« d.o.o. Beograd.

5.2. Zabranjeni sporazumi - karteli

Zakonom su utvrđeni sporazumi koji pod određenim uslovima mogu imati za cilj ili posljedicu narušavanje konkurencije. U tom smislu, Zakon donosi i novu definiciju sporazuma u odnosu na tradicionalno razumijevanje iz Zakona o obligacionim odnosima. Sporazumi tako obuhvataju, pored ostalog, pisane i usmene dogovore, izričite i prećutne dogovore i usaglašene prakse. Najšire razumijevanje sporazuma proizilazi iz zahtjeva dosljedne primjene člana 101 Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije, kao i ustanovljene prakse rada Evropske komisije (Direktorat za konkurenciju) i evropskih sudova. Predmetnim članom se direktno sankcionišu sporazumi koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati utvrđivanje cijene na horizontalnom i vertikalnom nivou, podjelu tržišta, te primjenu nejednakih uslova poslovanja, a kao posljedicu prethodnog sporazuma učesnika na tržištu. Takođe, Zakon uspostavlja mogućnost utvrđivanja povrede indirektnim postupkom dokazivanja postojanja usaglašene prakse učesnika na tržištu, koja prije svega podrazumijeva kontinuirano usklađivanje poslovanja direktnih ili potencijalnih konkurenata, a u cilju narušavanja slobodne konkurencije.

Takvi sporazumi su najčešće tajni, usmeni i neformalni, zbog čega ih je veoma teško otkriti. Praksa je da se članovi kartela dogovaraju o cijenama, obimu proizvodnje, rabatima, izboru tržišta i kupaca koje će snabdijevati robom, dogovaraju uslove u postupcima javnih nabavki, podjeli profita, zatvaranju tržišta za nove konkurente, i sl. Umjesto da su zagovornici slobodne i fer tržišne utakmice, učesnici kartela se oslanjaju na njihovo unaprijed dogovoreno ponašanje na tržištu, što ima za posljedicu gubljenje motiva za proizvodnju i nabavku, odnosno distribuciju novih i kvalitetnih proizvoda ili usluga.

Cilj ili posljedica dogovora između konkurenata je prije svega ukidanje tržišne konkurencije i ostvarivanje ekstra profita, koji je rezultat njihovog dogovora, a ne rezultat njihovog uspješnog poslovanja. Takvi sporazumi nemaju nikakvih pozitivnih efekata, obzirom da, pored ukidanja tržišne konkurencije, oni i direktno štete interesima potrošača, koji po pravilu moraju plaćati visoke cijene za proizvode obuhvaćene tim sporazumima.

➤ *Posebna ovlašćenja i postupanje Agencije u dijelu kartelnih sporazuma*

Iako se smatraju najtežim povredama propisa o zaštiti konkurencije, po uzoru na pravnu tekovinu Evropske Unije, Zakon predviđa oslobađanje od izricanja kaznene mjere učesnicima zabranjenog sporazuma koji Agenciji prvi otkriju kartel i omoguće joj pokretanje postupka.

Naime, u slučajevima dostavljanja podataka i informacija od strane učesnika u kartelu, koji su spremni da saradjuju sa Agencijom, a koje bi Agencija koristila za destabilizaciju kartela, Zakonom je predviđena mogućnost oslobađanja ili smanjenja kazne za učesnike sporazuma (***Leniency program***), kroz posebna ovlašćenja Agencije. Učesnici na tržištu, u slučaju potpune ili djelimične saradnje sa Agencijom, a po prijavi zabranjenog sporazuma i dostavljanja dokaza o povredi, mogu biti u potpunosti ili djelimično oslobođeni od plaćanja novčane kazne.

Iako Agencija nema direktnu mogućnost oslobađanja od kažnjavanja, obzirom da sama ne izriče kaznu za povrede konkurencije, već isključivo utvrđuje postojanje povrede, jasno je da će Prekršajni sud uzeti u obzir navode iz rješenja Agencije, čime se obezbijeduje i pravna sigurnost za sve učesnike koji namjeravaju prijaviti svoje učešće u zabranjenom sporazumu.

Ipak, u cilju sprječavanja zloupotreba ovog instituta, utvrđeno je da oslobađanje ili smanjivanje visine kaznene mjere se ni u kojem slučaju ne može primijeniti na učesnike kartela koji su inicijatori ili organizatori istog.

Prethodno, navedeni razlozi kartele čine najtežim oblikom povrede Zakona o zaštiti konkurencije, pa su i prioriteta rada ove Agencije usmjereni na aktivnosti oko razotkrivanja, destabilizacije i ukidanja kartela, bez obzira na njihovu veličinu i tržišnu snagu.

Implementacija

- U izvještajnom periodu, **Agencija je pokrenula postupak zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma na relevantnom tržištu izdavanja dnevnih novina dostupnih čitaocima na cijeloj teritoriji Crne Gore. Zabranjeni i zaključeni sporazum je imao za cilj i posljedicu utvrđivanje cijene dnevnih novina svih izdavača sa nacionalnom pokrivenošću, pri čemu je dogovoreno povećanje cijena** u fiksnom iznosu sa 50euro/centi na 70 euro/centi. Postupak je pokrenut protiv preduzeća za izdavačku djelatnost „Daily Press“ doo Podgorica, Društvo export import, „Jumediya Mont“ doo Podgorica, Novinsko izdavačko i grafičko akcionarsko društvo „Pobjeda“ ad Podgorica „Novosti Pres“ doo Podgorica, „Media Nea“ doo Podgorica, „Ringier Axel Springer“ doo Beograd (Stari Grad).

U postupku su održane tri usmene rasprave, te donijeto Obavještenje o utvrđenim činjenicama, okolnostima i zaključcima u postupku, koje je dostavljeno strankama.

Dalje aktivnosti na ovom planu nastavljene su u 2014.godini.

- **Pokrenut je postupak protiv "Telenor" d.o.o i „Radio Difuzni Centar“ d.o.o., zbog sumnje o postojanju zabranjenog sporazuma (akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije). Predmetnim sporazumom je ugovoreno dugoročno pravo Telenor d.o.o. na korišćenje infrastrukture RDC d.o.o. bez naknade, odnosno diskriminaciono u odnosu na druge mobilne operatere, što ima za posljedicu bitno različitu troškovnu i investicionu strukturu učesnika.**

U cilju utvrđivanja činjeničnog stanja, od mobilnih operatera je traženo dostavljanje značajnog broja podataka i informacija, sa ciljem utvrđivanja trenutnog razvojnog stepena infrastrukture svakog operatera, cijene usluga, promotivne i druge troškove, razvoj nove tehnologije, neophodnost pristupa mreži RDC za obavljanje djelatnosti mobilne telefonije, kao i strukturu troškova i profita u prethodnih tri godine. U daljoj proceduri, od Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (dalje: "EKIP"), **po čijoj inicijativi je**

pokrenut postupak po službenoj dužnosti, traženo je izjašnjenje na dostavljene podatke od mobilnih operatera, u skladu sa važećim Memorandumom o saradnji. EKIP je dostavio izjašnjenja na zahtjev Agencije i aktivno pružao podršku u pokrenutom i vođenom postupku.

Na osnovu predmetne analize, ***Agencija je utvrdila postojanje sumnje o povredi slobodne konkurencije, te u tom pravcu donijela zaključak o pokretanju postupka.***

Aktivnosti u cilju okončanja postupka, odnosno donošenja adekvatne odluke je u toku.

- ***Agencija je ispitivala tržište pružanja usluga pilotaže, priveza / odveza, tegljenja, remorkaže plovila i drugih usluga u okviru Luke Bar, radi utvrđivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije, u smislu odredbi Zakona, kod pojedinih učesnika na ovom tržištu, prije svih kod AD Kontejnerski terminal i Generalni tereti Bar i Ocean Montenegro doo – Bar.***

Dalje aktivnosti na ovom predmetu su u toku.

5.2.1. Pojedinačna izuzeća sporazuma od zabrane

Zakon uvodi i mogućnost direktnog izuzimanja od zabrane zabranjenih sporazuma, nezavisno od forme, u slučaju u kojem je tržišno učešće učesnika u sporazumu nezatno (u skladu sa članom 13 Zakona i ***de minimis*** pravilom), odnosno u slučajevima ispunjenja uslova iz člana 11 Zakona, kojim se propisuje grupno izuzeće određene kategorije sporazuma od zabrane, a u skladu sa odredbama ***Uredba o bližim uslovima za izuzeće sporazuma po vrstama i određivanja vrste sporazuma koji mogu biti izuzeti od zabrane.*** Na predmetni način je obezbijedena mogućnost za sve privredne subjekte da sami ocijene ispunjenost uslova za izuzeće od zabrane člana 8 Zakona, a na osnovu instituta člana 11 i člana 13 Zakona.

Pored predmetnog načina samoocjene ispunjenosti uslova, Zakon obezbjeđuje i mogućnost ***ex ante*** regulacije svakog pojedinačnog sporazuma, kojim se uvodi ekskluzivna distribucija, selektivna distribucija trgovinskog zastupanja sa prenijetim trgovinskim rizikom i druge forme vertikalnih sporazuma, koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije. U tom smislu su, članom 9 Zakona, utvrđeni osnovni, kumulativni uslovi koje mora ispuniti svaki sporazum da bi mogao zadovoljiti uslove za pojedinačno izuzeće, dok je članom 12 Zakona i podzakonskim aktom utvrđena forma, dokumentacija i dokazi koji moraju biti podnijeti Agenciji za potrebe utvrđivanja ispunjenosti uslova za pojedinačno izuzeće.

Agencija ocjenjuje svaki zahtjev za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, sa posebnom projekcijom efekata takvih sporazuma na svim vertikalno integrisanim tržištima (proizvodnja, distribucija, maloprodaja, sirovine i inputi i sl.), a naročito uslove konkurencije na primarno relevantnom tržištu, te efekte sporazuma na dostupnost proizvoda, cijenu i kvalitet. Agencija se u ocjeni ispunjenosti četiri (4) kumulativna uslova oslanja i na interpretativne instrumente Evropske Unije u ocjenu ispunjenosti uslova iz člana 101(3) Sporazum o funkcionisanju Evropske Unije.

Implementacija

U izvještajnom periodu, po zahtjevu stranaka, **pokrenuto je i riješeno pet (5) postupaka** po zahtjevima za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, i to:

➤ **»Telenor d.o.o.« Podgorica i »Blogmusik ltd«**

Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Telenor d.o.o. Podgorica, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće od zabrane Ugovora o ekskluzivnoj distribuciji, zaključenog između **Telenor d.o.o.** Podgorica, i **Blogmusik ltd**, Pariz, Francuska. Izuzeće je odobreno na period od pet (5) godina od dana zaključenja Ugovora o prodaji i distribuciji, odnosno do 19.11.2017 godine.

➤ **»Glosarij CD« d.o.o. i »Shering Plough Central East AG«**

Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Glosarij CD d.o.o., privredno društvo koje posluje na teritoriji Crne Gore, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće od zabrane Ugovora o ekskluzivnoj distribuciji zaključenog između **Glosarij CD d.o.o.**, privredno društvo koje posluje na teritoriji Crne Gore i **Shering Plough Central East AG- Lucern**, koja je registrovana i posluje u skladu sa zakonima Švajcarske. Izuzeće je odobreno na period od pet (5) godina od dana zaključenja Ugovora o ekskluzivnoj distribuciji, odnosno do 1. oktobra 2017.godine.

➤ **»Glosarij CD« d.o.o. i »Merck, Sharp and Dohme B.V.«**

Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Glosarij CD d.o.o., privredno društvo koje posluje na teritoriji Crne Gore, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće Ugovora o ekskluzivnoj distribuciji zaključenog između **Glosarij CD d.o.o.** i **Merck, Sharp and Dohme B.V.**, privrednog društva koje je osnovano i posluje u skladu sa propisima Holandije. Izuzeće je odobreno na period od pet (5) godina od dana zaključenja Ugovora o ekskluzivnoj distribuciji, odnosno do 1. oktobra 2017.godine.

➤ **»Glosarij CD d.o.o.« i »GlaxoSmithKline Export Limited«**

Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Glosarij CD d.o.o., privredno društvo koje posluje na teritoriji Crne Gore, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće Ugovora o distribuciji i ko-marketingu, koji je zaključen između **Glosarij d.o.o.** i **GlaxoSmithKline Export Limited – United Kingdom**. Izuzeće je odobreno za period važenja Ugovora o distribuciji i ko-marketingu, odnosno do 04.09.2018.godine.

➤ »Actavis d.o.o.« i »Evropa Lek d.o.o.«

Rješavajući po Zahtjevu za izdavanje odobrenja za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane, podnijetom od strane Actavis d.o.o., Beograd, Agencija je odobrila pojedinačno izuzeće od zabrane Ugovora o distribuciji koji je zaključen između **Actavis d.o.o.**, i **Evropa Lek d.o.o.**, Podgorica, koji je stupio na snagu 31.03.2013.godine. Izuzeće je odobreno na period od tri (3) godine od dana stupanja na snagu Ugovora o distribuciji, odnosno do 31.03.2016 godine.

5.3. *Zloupotreba dominantnog položaja*

Dominantan položaj ima učesnik na tržištu koji nema konkurenciju ili ima značajnu tržišnu snagu koja mu omogućava da ograniči ili spriječi razvoj efikasne konkurencije na tržištu Crne Gore ili njenom dijelu. Ipak, Zakonom su utvrđeni devet (9) jasnih i transparentnih kriterijuma, pri čemu je, isključivo kao pretpostavka postojanja dominantnog položaja, utvrđen donji prag tržišnog učešća od 50%. Pretpostavka tržišnog učešća je stoga i oboriva sa strane učesnika na tržištu u svim slučajevima u kojima osnovni elementi postojanja dominantnog položaja nijesu ispunjeni.

U smislu člana 15 Zakona, kojim se regulišu radnje zloupotrebe dominantnog položaja, jasno je da sama činjenica posjedovanje dominantnog položaja samo po sebi nije nezakonito, već da su protivne Zakonu samo radnje i akti dominantnog učesnika kojima se vrši radnja zloupotrebe, odnosno narušava slobodna konkurencija na tržištu. Predmetna odredba Zakona je zasnovana i na EU načelu člana 102 Sporazuma o funkcionisanju Evropske Unije, da je samim postojanjem dominantnog učesnika na tržištu, intenzitet slobodne tržišne utakmice znatno oslabljen i stoga posjedovanje dominantnog položaja obavezuje učesnika na tržištu posebnom odgovornošću za očuvanje slobodne tržišne utakmice, kao i strukture tržišta koja takvu utakmicu omogućava, a čiji se obim određuje u svijetlu specifičnih pojedinosti svakog tretiranog slučaja.

Zloupotreba dominantnog položaja može obuhvatiti sve oblike ponašanja učesnika na tržištu koji svojom tržišnom snagom značajno ograničavaju tržišnu konkurenciju, odnosno čije djelovanje ima za posljedicu sprječavanje ulaska novih učesnika na tržište ili isključivanja postojeće konkurencije sa tržišta.

Zadatak Agencije je da u svakom pojedinačnom postupku, kojim se utvrđuje moguća zloupotreba dominantnog položaja, prvenstveno ocijeni nalazi li se određeni učesnik na tržištu u dominantnom položaju ili ne, a zavisno od njegovih tržišnih udjela i tržišne snage, ali i svim drugim okolnostima na konkretnom relevantnom tržištu.

U smislu utvrđivanja postojanja dominantnog položaja i radnje zloupotrebe, na Agenciji je i utvrđivanje ispunjenosti četiri (4) kumulativna uslova, i to:

- postojanje jednog ili više učesnika na tržištu;
- utvrđen dominantan položaj jednog učesnika;

- radnja zloupotrebe; i
- efekat radnje zloupotrebe na sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije.

Zakonom su definisane vrste radnji i akata koji su mogu smatrati zloupotrebom dominantnog položaja, koji samo u slučaju ispunjenja svih uslova iz prethodnog stava mogu imati potencijalno zabranjeni efekat. U ovom smislu je i naročito bitno da Agencija ne primjenjuje direktno odredbe Zakona, već mora dokazati i postojanje efekata takve radnje na tržište i/ili konkurente.

Naime, Zakonom su jasno definisane vrste radnji zloupotrebe, koje se u skladu sa Evropskom praksom i radom nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije i sudova izdvajaju kao:

- ***zabrana radnji i akata kojima se eksploatiše položaj kupaca***, odnosno kojima se direktno nanosi šteta potrošačima, kroz utvrđivanje viših cijena proizvoda, smanjenje obima proizvodnje, različite oblike diskriminacije kupaca iz iste grupe, i sl.;
- ***zabrana radnji i akata kojima se isključuju konkurenti*** i nanose štetne posljedice potrošačima indirektno, kroz ponašanje koje nije zasnovano na uobičajnom poslovanju (konkurencija po meritumu), već koja ima za cilj ili posljedicu isključenje konkurenata sa tržišta.

Implementacija

- ***Po zahtjevu za pokretanje postupka od strane Unije slobodnih sindikata Crne Gore protiv »Jugopetrol« AD Kotor, a zbog sumnje o postojanju zloupotrebe dominantnog položaja zaključivanjem Ugovora o poslovnoj aktivnosti, tkzv. COMO, sa firmama koje upravljaju njihovim benzinskim pumpama***, Uprava za zaštitu konkurencije (sada Agencija) je Zaključkom obustavila postupak, obzirom da nema dokaza da je Ugovorom o poslovnoj aktivnosti, čiji je predmet pružanje usluga za rad na benzinskoj stanici sa pratećom opremom, došlo do povrede konkurencije u smislu odredaba prethodnog Zakona o zaštiti konkurencije.
- U izvještajnom periodu, ***Agencija je pokrenula Postupak protiv „Radio Difuzni Centar“ d.o.o., zbog sumnje o postojanju radnje zloupotrebe dominantnog položaja na tržištu pružanja usluga pristupa neophodnoj infrastrukturi i emitovanja signala za mobilnu telefoniju na tržištu Crne Gore. Predmetni postupak je pokrenut sa ciljem utvrđivanja osnovanosti primjene i efekata nejednakih uslova na iste transakcije sa različitim učesnicima na tržištu, odnosno primjena različitih cijena, suprotno objavljenom cjenovniku RDC d.o.o., za tri licencirana mobilna operatera u Crnoj Gori.***

U cilju utvrđivanja činjeničnog stanja, od mobilnih operatera je traženo dostavljanje značajnog broja podataka i informacija, a sa ciljem utvrđivanja trenutnog razvojnog stepena infrastrukture svakog operatera, cijene usluga, promotivne i druge troškove, razvoj nove tehnologije, neophodnost pristupa mreži RDC za obavljanje djelatnosti mobilne telefonije, kao i strukturu troškova i profita u prethodnih tri godine. U daljoj proceduri, od Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (dalje: "EKIP"), ***po čijoj inicijativi je***

pokrenut postupak po službenoj dužnosti, traženo je izjašnjenje na dostavljene podatke od mobilnih operatera, u skladu sa važećim Memorandumom o saradnji. EKIP je dostavio izjašnjenja na zahtjev Agencije i aktivno pružao podršku u pokrenutom i vođenom postupku.

Na osnovu predmetne analize, ***Agencija je, zbog sumnje o postojanju radnje zloupotrebe dominantnog položaja na tržištu, donijela zaključak o pokretanju postupka.***

Aktivnosti u cilju okončanja postupka, odnosno donošenja adekvatne odluke je u toku.

- ***Upravni sud Crne Gore potvrdio je rješenje Uprave za zaštitu konkurencije (sada Agencija), po tužbama „Luka Bar“ A.D. i „Jugopetrol-a“ A.D. Kotor u postupku pokrenutom od strane „Jugopetrol-a“ A.D., kojim su utvrđene radnje zloupotrebe dominantnog položaja na relevantnom tržištu pružanja usluga pretovara tečnih tereta-naftnih derivata za transport pomorskim saobraćajem na relevantnom geografskom tržištu Crne Gore.***

Protiv presude Upravnog suda, Luka Bar je podnijela zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, koji je odbijen rješenjem Vrhovnog suda.

- ***Upravni sud Crne Gore, djelimično je potvrdio rješenje Uprave za zaštitu konkurencije (sada Agencija), kojim je utvrđeno da „Jugopetrol“ A.D. Kotor, ima dominantan položaj na relevantnom tržištu pružanja usluga skladištenja nafte i naftnih derivata morskim putem na užem relevantnom geografskom tržištu Luke Bar, dok je poništio rješenje u dijelu kojim je utvrđeno da je „Jugopetrol“ A.D. Kotor izvršio radnju zloupotrebe dominantnog položaja na relevantnom tržištu pružanja usluga skladištenja nafte i naftnih derivata dostupnih morskim putem na užem relevantnom geografskom tržištu teritorije Luke Bar, ograničavanjem tržišta na štetu potencijalnih korisnika ovih usluga, odbijajući poslovnu saradnju i davanje u zakup skladišta pod komercijalnim uslovima.***

Donošenje rješenja o izvršenju presude Upravnog suda je u toku.

- Agencija je u ponovnom postupku, postupajući po nalogima datim u presudi Upravnog suda, a u izvršenju presude Upravnog suda, ***donijela Zaključak o odbacivanju zahtjeva JU Zavoda za geološka istraživanja, zbog nenadležnosti Agencije***, imajući u vidu da je "Deponija" DOO, učesnik na tržištu koji obavlja djelatnost od javnog interesa, u smislu prethodnog Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br.69/05 i 37/07). S tim u vezi, Agencija je Vrhovnom sudu CG ***podnijela Zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, koje je Vrhovni sud odbacio rješenjem, iz razloga što presuda Upravnog suda nije bila pravosnažna.***
- Agencija je u ponovnom postupku postupajući po nalogima datim u presudi Upravnog suda, a u izvršenju presude Upravnog suda, ***donijela Zaključak o odbacivanju zahtjeva »Was-impex« Podgorica, zbog nenadležnosti Agencije*** da odlučuje po ovom podnesku, jer je "Deponija" DOO, učesnik na tržištu koji obavlja djelatnost od javnog interesa, u smislu prethodnog Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br.69/05 i 37/07).

<i>Klasifikacija predmeta</i>	<i>Broj donijetih odluka</i>				
	<i>Pokrenuto postupaka u prethodnim godinama</i>	<i>Riješeno predmeta u 2013.g.</i>	<i>Pokrenuto postupaka u 2013.g.</i>	<i>Riješeno predmeta u 2013.g.</i>	<i>Prenešeno predmeta u 2014.g.</i>
<i>Zabranjeni sporazumi</i>	/	/	2	/	2
<i>Zloupotreba dominantnog položaja</i>	4	3	1		2

Tabela 4: Donijete odluke o povredama konkurencije u 2013.godini

Nezavisno od broja predmeta, koji su sastavni dio Izvještaja, ukazujemo na svakodnevnu komunikaciju Agencije sa Evropskom Komisijom u vidu kontinuirane izrade i prezentacije izvještaja, sa kratkim opisom sadržaja predmeta, kao i dostave rezimea svih odluka Agencije. Evropska Komisija je bila svojevrsni kontrolor rada Agencije, nadzirala je pravilnu primjenu propisa o zaštiti konkurencije, te pratila sve promjene u uvođenju novog zakonodavstva.

6. COMPETITION ADVOCACY (ŠIRENJE SVIJESTI)

Kao novoosnovana institucija sa povjerenim ovlašćenjima, Agencija je još uvijek u ranoj fazi razvoja, i u tom smislu nijesu stečene sve pretpostavke za stalno i aktivno prisustvo u oblasti širenja svijesti o potrebi zaštite konkurencije u svim slučajevima postupanja državnih organa i organizacija. U daljem razvojnom putu Agencije, neophodno je ostvarenje tri osnovna elementa na planu sticanja preduslova za širenje svijesti o politici konkurencije, i to:

- Agencija mora biti u potpunosti funkcionalno nezavisna od drugih organa upravljanja, kako u okviru, tako i van djelovanja Vlade i drugih političkih činilaca. Agencija je svakako u prvoj godini rada postigla strukturnu nezavisnost samim osnivanjem, dok je operativna nezavisnost dugoročni cilj Agencije, i to prije svega na planu aktivnog učešća u postupku donošenja relevantnih zakonskih i podzakonskih akata, kojima se može uticati na uslove konkurencije na tržištu;
- Agencija mora imati dovoljno raspoloživih sredstava, kako za sprovođenje Zakona, tako i za aktivnosti na planu širenja svijesti o potrebi zaštite konkurencije. Od samog osnivanja, Agencija nije imala na raspolaganju ni adekvatne ljudske ni materijalne resurse sa ciljem potpunog sprovođenja programa širenja svijesti o njenom radu. Uz pomoć projekta, koji je finansirala EU, urađen je značajan napredak na planu širenja svijesti i edukacije medija, sudija, poslovne zajednice i drugih državnih organa i organizacija;
- Agencija mora biti prepoznata u javnosti kao organ sa integritetom i kredibilitetom za efikasno i efektivno sprovođenja propisa iz oblasti zaštite konkurencije.

Naše je očekivanje da će i svi privredni subjekti ozbiljnije pristupiti upoznavanju sa pravilima zaštite konkurencije, obzirom da je u dosadašnjoj praksi uočeno da su određene radnje povrede konkurencije bile uglavnom rezultat nedovoljnog poznavanja pravila zaštite konkurencije. Zato će se u narednom periodu uložiti dodatni napor za tzv. **competition advocacy**, odnosno približavanje pravila konkurencije i njihovog značaja privrednim subjektima. U tom pravcu, već se odvijaju i sprovode određeni programi u saradnji Agencije, Privredne komore, Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije u Crnoj Gori, Unije slobodnih sindikata i Evropske Komisije, kroz projekte podrške u ovoj oblasti.

Implementacija

Crnoj Gori je omogućeno da kroz različite projekte pomoći od strane Evropske Komisije unaprijeđuje, kako zakonodavni, tako i institucionalni okvir iz ove oblasti. Kao rezultat takve saradnje, prisutan je rastući trend aktivnosti sa nivoa Agencije, na osnovu kojih aktivnosti je pozitivno mišljenje Evropske Unije, sadržano u godišnjem izvještaju o napretku za Poglavlje 8. – Politika konkurencije.

Tokom trajanja projekata, u organizaciji Agencije, Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije u Crnoj Gori i Evropske Komisije održana su dva seminar na temu "**Pravo zaštite konkurencije- Studija slučajeva iz sudske prakse**", s ciljem prezentacije studije slučajeva izabrane prakse Suda pravde EU i nacionalnih sudova zemalja regiona u primjeni prava zaštite konkurencije u dijelu zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja. Predmetni seminari upravo su pružili mogućnost da se nosiocima pravosudne funkcije pokuša pružiti kompleksan uvid u specifične izazove tržišne ekonomije. Prisustvo učesnika je bilo zadovoljavajuće, što ukazuje da su seminari bili veoma dobro organizovani, te da je postalo jasno koliko su pravo i politika konkurencije važni, ne samo za ekonomiju kao cjelinu, već i za postojanje pravne kulture.

Nadalje, u organizaciji Privredne komore Crne Gore, ove Institucije i Evropske Komisije, održan je Okrugli sto na temu "**Politika i pravo zaštite konkurencije u Crnoj Gori**". Okrugli sto je imao za cilj prezentaciju postojećeg i budućeg institucionalnog i zakonodavnog okvira u oblasti zaštite konkurencije, sa posebnim osvrtom na pojedine aspekte u sprovođenju politike i prava zaštite konkurencije u dijelu zabranjenih sporazuma, zloupotrebe dominantnog položaja i kontrole koncentracija.

U cilju edukacije, odnosno sticanja neophodnih znanja iz ovih oblasti, organizovani su seminari posvećeni medijima u Crnoj Gori, kao i seminari za predstavnike Unije slobodnih sindikata, u okviru kojih je komunicirano i raspravljano o nadležnostima Agencije, postupanju u pojedinačnim slučajevima i strateškim pravcima za ubuduće. Predmetni događaji su praćeni i u štampanim i elektronskim medijima, a sa ciljem širenja svijesti o politici konkurencije, njenoj ulozi i značaju za razvoj slobodnog preduzetništva.

Na kraju, posebno ističemo izuzetnu saradnju sa predstavnicima Evropske Komisije u Crnoj Gori, te njihovu opredijeljenost za apsolutnu podršku novoosnovanoj Agenciji za zaštitu konkurencije u Crnoj Gori, s ciljem da u svom budućem radu jasno izražava svoju spremnost i posvećenost obezbjeđivanju poštovanja pravila otvorenog tržišta i tržišne ekonomije, a u pravcu potpune implementacije evropskih vrijednosti iz ove oblasti.

7. NOVINE U KAZNENOJ POLITICI ZA POVREDE ZAKONA I NADLEŽNOSTI AGENCIJE U SPROVOĐENJU KAZNENE POLITIKE

Kaznena politika u oblasti zaštite konkurencije je svakako od centralnog značaja za sve subjekte, odnosno učesnike na tržištu. Prepoznajući štetu koju povreda Zakona može prouzrokovati direktno za privredne subjekte, ali i sve građane, predviđene su i po prvi put značajne kazne u procentualnom iznosu od ukupno ostvarenog prihoda. Predviđene kazne od 1% do 10% ukupnog godišnjeg prihoda u finansijskoj godini koja prethodi godini kada je prekršaj učinjen su u potpunosti u skladu sa pravnom tekovinom Evropske Unije u ovoj oblasti i imaju za cilj, kako preventivnu, tako i jaku represivnu komponentu, budući da je jasno da izricanje kazne u iznosu do 10% može u velikoj mjeri ugroziti funkcionisanje i tržišnu snagu gotovo svakog učesnika, a što može imati značajne efekte i na samo tržište.

U zemljama Evropske Unije, pa i od strane Evropske Komisije, nijesu rijetki slučajevi utvrđivanja kazne i u višemilionskom iznosu, što je svakako doprinijelo uspostavljanju fer tržišnih uslova i sve širem prihvatanju pravila konkurencije od strane učesnika na tržištu, ali imalo jasno i preventivni efekat na svjesnu i namjernu povredu propisa. Svakako, očekujemo da će domaći i inostrani privredni subjekti, sa uvođenjem značajnih sankcija, prepoznati svoju ulogu na tržištu i svoje komercijalne napore planirati i sprovesti isključivo u skladu sa odredbama Zakona.

Predviđenu kaznu izriče prekršajni sud, po donijetom rješenju Agencije, kojim se utvrđuje povreda konkurencije. Prekršajni sud će u postupku ocjene visine kazne svakako imati u vidu sve olakšavajuće i otežavajuće elemente koje Agencija utvrdi tokom postupka.

Agencija može i sama izricati kazne prema učesnicima na tržištu koji nijesu ispunili obaveze naložene zaključkom Agencije, i to periodičnom novčanom kaznom u iznosu od od 500,00 € do 5.000,00€ za svaki dan neispunjenja naložene obaveze, a najviše do 3% ukupnog prihoda ostvarenog u finansijskoj godini koja prethodi godini u kojoj je postupak pokrenut.

Implementacija

Agencija je izrekla 3 (tri) procesne kazne u iznosu od po 5000,00 €, pravnim licima: "Premia" d.o.o. Kotor, „Novosti pres“ Podgorica i „Media nea“ Podgorica, te jednu procesnu kaznu u iznosu od 500,00 € pravnom licu "Albona", Podgorica, zbog nepostupanja po zahtjevu Agencije za dostavljanje ili saopštavanje traženih podataka.

Zaključci za naplatu kazni su dostavljeni Poreskoj upravi i u toku je naplata istih.

8. SEKTORSKE ANALIZE

U okviru svojih nadležnosti, Agencija prati i analizira uslove konkurencije na tržištu i tržištima pojedinih privrednih sektora. U tom smislu, Agencija analizira uslove konkurencije prilikom odlučivanja u svakom pojedinačnom slučaju ispitivanja povrede konkurencije po službenoj dužnosti, odnosno izuzeća od zabrane, kao i u postupku odobravanja koncentracija. Istovremeno, Agencija može u svakom slučaju postojanja indicije da određena tržišna kretanja ili ponašanja učesnika na tržištu upućuju na potencijalnu povredu konkurencije ili drugačije neuobičajnu distorziju tržišta u pogledu cijene, uslova kupovine ili nabavke i sl., pokrenuti postupak **sektorske analize**.

Sektorske analize zahtijevaju značajno angažovanje zaposlenih u Agenciji u cilju prikupljanja i obrade podataka od svih učesnika na tržištu, ali i na tržištima koja su vertikalno integrisana sa

tržištem koje je predmet analize. Dodatno angažovanje je svakako neophodno i na planu komunikacije i saradnje sa drugim nadležnim organima, koji raspolažu podacima od značaja za utvrđivanje stvarnih uslova konkurencije na tržištu. O neophodnim resursima govori najbolje i podatak da su sektorske analize na nivou Evropske Unije, a koje sprovodi Evropska Komisija, veoma rijetke i do sada su se prvobitno ticale sektora energetike, farmaceutskih proizvoda, telekomunikacija i maloprodaje hrane, pića i duvana.

Implementacija

Agencija je, u okviru sprovedenih postupaka po zahtjevu stranaka, vršila ispitivanja uslova konkurencije na tržištima maloprodaje prehrambenih proizvoda - hrane, pića i duvana, uvoza, proizvodnje i prerade žita i proizvoda od žita, tržištu farmaceutskih proizvoda i telekomunikacija.

➤ U 2013. godini je **na tržištu maloprodaje prehrambenih proizvoda** došlo do značajne promjene strukture tržišta, i to prije svega izlaskom velikog učesnika DelHaize, te proširenja tržišnog učešća jednog od već prisutnih učesnika, na koji način je došlo do veće koncentracije predmetnog tržišta i slabljenja konkurencije. Postojeći učesnik na tržištu-Mercator je bio predmet preuzimanja jednog od najvećih regionalnih lanaca maloprodaje. Agencija je, u tom smislu, prikupljala podatke od svih učesnika na tržištu maloprodaje, veleprodaja i dobavljača, a sa ciljem utvrđivanja efekata takve promjene strukture na tržištu, te potencijalno njihovo dejstvo na cijene, uslove nabavke i prodaje, smanjenja raspoloživog asortimana proizvoda, i sl.

➤ Agencija je na zahtjev Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja **utvrđivala i komercijalne uslove saradnje velikih i značajnih dobavljača sa maloprodajnim lancima**, a za koje je postojala indicija da bi zauzimanjem određenih prostora na policama maloprodajnih objekata moglo imati negativne efekte na strukturu tržišta i dostupnost većeg broja proizvoda kupcima u Crnoj Gori.

Analize Agencije su u tom pogledu utvrdile da ne postoji mogućnost sprječavanja ili ograničavanja konkurencije izlaskom novih, proširenjem tržišnog udjela postojećih učesnika na tržištu, odnosno ulaskom velikog regionalnog maloprodajnog lanca. Takođe, Agencija je utvrdila da komercijalni uslovi saradnje marketinškog karaktera, u vezi sa vidljivošću proizvoda u maloprodajnim objektima, ne utiču na dostupnost proizvoda i drugih proizvođača u tim objektima.

➤ U odnosu na **tržište proizvodnje i prometa lijekova**, Agencija je utvrđivala uslove konkurencije u pokrenutim i sprovedenim postupcima ocjene ispunjenosti uslova za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane. U okviru pokrenutih postupaka, Agencija je analizirala koncentrisanost tržišne strukture na nivou proizvođača i distributera u okviru ATC3 i ATC4 klasifikacije proizvoda, te dostupnosti proizvoda registrovanih kod CALiMS pacijentima, kroz maloprodajnu mrežu apoteka. Agencija je u sprovedenim postupcima utvrđivala stepen konkurencije na tržištu distribucije, način i postupak uvoza, registracije i prometa lijeka, kao i postupak nabavke na slobodnom tržištu u okviru postupaka javnih nabavki. Agencija je u tom smislu naročito cijenila veličinu tržišta Crne Gore za velike inostrane proizvođače, te promjene poslovne politike pojedinih proizvođača na planu uspostavljanja jednog kanala distribucije i zastupanja za grupu lijekova za teritoriju Crne Gore. Agencija je stoga u pojedinačnim postupcima

prikupljala informacije sa tržišta proizvodnje, distribucije i maloprodaje, a radi utvrđivanja potencijalnih efekata ovakvih sporazuma, naročito mogućnosti zatvaranja većeg dijela tržišta za druge proizvođače i/ili distributere.

➤ U pokrenutom postupku ocjene zakonitosti akata i radnji učesnika **na tržištu telekomunikacija**, Agencija je sprovedila postupak analize predmetnog tržišta, i to prije svega u smislu nediskriminacionog omogućavanja pristupa infrastrukturnim objektima i mreži kojom upravlja RDC d.o.o, odnosno obezbjeđivanju jednakih uslova pristupa za sve učesnike na istom relevantnom tržištu. U toku postupka, Agencija je analizirala i uslove konkurencije na tržištu ADSL širokopojasnog pristupa, dok je aktivno učestvovala u ex ante analizi pojedinačnih tržišta iz sektora telekomunikacija, gdje je inicijalna analiza započeta od strane sektorskog regulatora – Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost Crne Gore.

Agencija će u daljem toku nastaviti da prati i analizira uslove konkurencije na pojedinačnim tržištima od interesa za odlučivanje u postupcima pred Agencijom, a u skladu sa potrebama i u slučaju primijećenih većih distorzija na strukturu nekog tržišta, preduzeti i aktivne radnje mimo pokrenutog postupka na planu razumijevanja nastalih poremaćaja, prije svega sa posljedicom značajnog povećanja cijene, uslova nabavke ili prodaje, ograničavanja ulaska na tržište ili mogućnosti pružanja određene usluge.

U složenim postupcima ispitivanja zloupotrebe dominantnog položaja ili odobrenja koncentracija, kojima se stvara jak tržišni učesnik, svakako da je neophodna jasna i potpuna ekonomska analiza, pa i predviđanje kretanja tržišta. Ekonomska analiza efekata određene povrede je svakako noviji pristup, čak i u razvijenim jurisdikcijama članicama u Evropskoj Uniji. Crna Gora će nastojati da stručni kadar ove institucije prihvati ekonomske i ekonometrijske modele u postupcima ispitivanja povreda, a sa ciljem utvrđivanja stvarnih efekata takvih radnji.

9. SARADNJA SA SEKTORSKIM REGULATORIMA

U postupku liberalizacije tržišta, određenim zakonskim okvirima u pojedinim sektorima, uspostavljene su nadležnosti sektorskih regulatora, i to **u oblasti telekomunikacija, energetike, osiguranja, bankarstva, javnih nabavki** i drugim pojedinim oblastima u kojima nadležni organi imaju obavezu nadzora nad primjenom zakonskog okvira, sa ciljem obezbjeđivanja najvećeg mogućeg stepena konkurencije za dobrobit razvoja tržišta i potrošača, prije svega omogućavanjem boljeg kvaliteta usluge ili proizvoda po najnižoj mogućoj cijeni ili regulisanjem cijene usluga i roba u maksimalnom iznosu, odnosno kriterijuma i načinu pristupa infrastrukturi neophodnoj za obavljanje određene djelatnosti.

Zakonom o zaštiti konkurencije, Agenciji je dodijeljeno isključivo pravo nadzora na postupcima učesnika na tržištu, ali i pojedinačnih odluka nadležnih organa i organizacija, sa ciljem obezbjeđivanja slobodne i nesmetane konkurencije. Imajući navedeno u vidu, potencijalno je moguće preklapanje nadležnosti ili neujednačene prakse regulatora i Agencije, kao posljedica primjene zakona u odnosu na specifičnu pojedinačnu situaciju.

S ciljem sprječavanja mogućih sukoba nadležnosti sektorskih regulatora i Agencije, a u skladu sa Zakonom, nadležni organi i organizacije su u proteklom periodu zaključili protokole o saradnji sa Agencijom, u pravcu unifikacije prakse i tumačenja zakonitosti radnji učesnika na tržištu u odnosu na opšte odredbe Zakona o zaštiti konkurencije i pojedinačne objekte zaštite u sektorskom zakonodavstvu, a kojim protokolima je regulisan način i obim saradnje u pojedinačnim slučajevima.

Protokoli o saradnji su zaključeni sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, Agencijom za energetiku, Centralnom bankom Crne Gore, Agencijom za nadzor osiguranja, dok je u 2014. godini planirano potpisivanje protokola o saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Upravom za javne nabavke Crne Gore.

Tehničko regulisanje tržišta je isključivo u nadležnosti sektorskog regulatora, kao dijela ex ante regulative, dok je nadležnost i postupanje Agencije ex post i na planu utvrđivanja povrede ili postojanja opasnosti da će određenom radnjom učesnika na tržištu doći do povrede Zakona, odnosno narušavanja slobodne konkurencije na tržištu.

Sektorski regulatori su nosioci tehničkih i drugih tehnoloških znanja, koja zaposlena ekspertska lica u Agenciji ne posjeduju, pa je u tom smislu i saradnja u najboljem javnom interesu.

Aktivnosti Agencije u 2013.godini posebno su bile posvećene tržištu elektronskih komunikacija i saradnji sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, u smislu izdavanja mišljenja na analize relevantnog tržišta podložnih prethodnoj ex-ante regulaciji. Takođe, na zahtjev Agencije, EKIP je dostavljao sve neophodne podatke vezane za relevantna tržišta čiji je regulator, a u vezi sa pokrenutim postupcima Agencije i predmetima koncentracija.

Saradnja sa Centralnom Bankom Crne Gore, Regulatornom Agencijom za energetiku i Agencijom za nadzor osiguranja ogledala se u međusobnom protoku podataka i informacija, a za potrebe prethodnih koncentracija i sektorskih analiza, odnosno zloupotreba dominantnog položaja pojedinih učesnika na tržištu, čija je djelatnost u nadležnosti ovih regulatora.

10. ULOGA SUDOVA U SPROVOĐENJU ZAKONA

Agenciji su, odredbama Zakona, povjerena ovlašćenja za pokretanje i vođenje postupaka, kao i utvrđivanja povreda konkurencije. Kažnjavanje privrednih subjekata za učinjene povrede, koje Zakon određuje kao prekršaj, prenijeto je u nadležnost prekršajnom sudu.

Takva podjela je imala za posljedicu da o zakonitosti odluka Agencije odlučuju dva suda, budući da kontrolu zakonitosti odluka Agencije utvrđuje Upravni sud Crne Gore.

Predmetno rješenje je odobreno od strane Evropske Komisije i njegov opstanak svakako zavisi od stručnog usavršavanja i mjerodavnog odlučivanja nadležnog Upravnog suda, a u skladu sa pozitivnim propisima i praksom evropskih institucija. Svakako je za očekivati da će na početku funkcionisanja ovakvog sistema, a u sasvim novoj pravnoj tekovini kakva je zaštita konkurencije, biti nerazumijevanja samog cilja i svrhe zakona, odnosno pojedinačnih rješenja, pa zašto ne reći i različitih pogleda, odnosno stavova nadležnog organa i suda. Ipak, vjerujemo da će praksa i stručno

usavršavanje uz pomoć Evropske Unije u svemu i u skladu sa postojećom razvojnom praksom na nivou Evropske Unije takvo razmimoilaženje svesti na najmanju moguću mjeru. S tim u vezi, Evropska Komisija je jasnog stava da samo postojanje zakonodavnog okvira, bez potpune i efektivne implementacije na planu kažnjavanja za povrede konkurencije, nije sistem koji bi mogao obezbijediti zatvaranje ovog poglavlja u pristupnim pregovorima. U tom smislu, bitno je iskustvo Hrvatske, koja je predmetno poglavlje uspjela da zatvori tek na samom kraju, gdje je primjedba Evropske Komisije iz godine u godinu bila da pravila konkurencije ne mogu u potpunosti biti primjenljiva nezavisno od reforme sudstva.

Crna Gora, svakako poučena iskustvom drugih zemalja, ima mogućnost i obavezu da u potpunosti uskladi praksu i rad organa uprave i sudstva u cilju obezbjeđivanja efikasnog i potpunog rješavanja predmeta iz ove upravne stvari. U tom pravcu, naročita pažnja bi se morala posvetiti i radu sudskih organa, sa naglaskom na permanentnu edukaciju sudija Upravnog suda u ovoj oblasti. Nepostojanje predvidljivog i efikasnog mehanizma presuda u ovim predmetima, kao i standardizacija prakse Agencije i sudova, mogla bi ugroziti poziciju Crne Gore u pregovorima na ovom poglavlju i pred Crnu Goru postaviti nove zahtjeve u pogledu drugačijeg regulisanja kažnjavanja i sudske kontrole odluka Agencije.

Nakon sticanja punopravnog članstva, Agencija će se uključiti u mrežu evropskih institucija za zaštitu konkurencije, gdje ćemo, zajedno sa nadležnim organima zemalja članica i same Evropske Unije, saradivati i nastojati unaprijediti uslove konkurencije u Uniji i specifično na teritoriji Crne Gore. Istovremeno ćemo kao Agencija, a naravno i nadležni sudovi, biti u obavezi da se i u Crnoj Gori primjenjuju, kako nacionalni, tako i propisi Evropske Unije.

11. MEĐUNARODNA SARADNJA

11.1. Multilateralna saradnja

11.1.1. ICN-Međunarodna mreža tijela za zaštitu konkurencije

Agencija je od 2007 godine članica ICN- International Competition Network. Saradnja u okviru ove mreže nastavila se i tokom izvještajnog perioda.

ICN je međunarodno tijelo isključivo posvećeno sprovođenju Zakona o zaštiti konkurencije, čiji su članovi nacionalna i multinacionalna tijela za zaštitu konkurencije. ICN organizuje godišnje konferencije i radionice, kojim se želi pružiti prilika da se razgovara o projektima radnih grupa, oformljenih između članova ICN-a, kao i njihovom sprovođenju. Kada ICN dostigne konsenzus o preporukama, ili "najboljim praksama" koje proizilaze iz projekta, onda je na samim tijelima za zaštitu konkurencije da individualno odluče da li i kako da primjene usvojene preporuke, samostalno, bilateralnim ili multilateralnim sporazumima, prema potrebi.

11.1.2. **RCC: OECD-GVH**

Agencija je aktivna u projektima **Regionalnog centra za konkurenciju u Budimpešti (RCC)**, koji predstavlja partnerski projekat OECD-a i Mađarskog tijela za zaštitu konkurencije (GVH), s ciljem pružanja pomoći u jačanju kapaciteta i sprovođenju politike zaštite konkurencije u regionima istočne, jugoistočne i centralne Evrope, kroz organizovanje radionica za predstavnike tijela za zaštitu konkurencije.

U periodu od 19-21 marta 2013. godine, predstavnici Agencije uzeli su učešća u radionici organizovanoj od strane RCC. Program radionice se sastojao iz serija prezentacija na temu isključivih i diskriminatorских praksi. Specifične oblasti, koje su bile obuhvaćene, uključile su vezivanje/grupisanje proizvoda/usluga, cjenovnu diskriminaciju i rabate za lojalnost. Prezentacije su obuhvatile i ekonomsku teoriju relevantnu za ove slučajeve, smjernice opšte politike, te specifične primjere iz prakse, kroz prezentacije različitih slučajeva od strane eksperata iz zemalja OECD-a i od strane učesnika radionice.

Takođe, u organizaciji RCC-a, predstavnici Agencije su, u Budimpešti u periodu od 14-16.05. 2013.godine, prisustvovali radionici na temu "Analiza postupaka kompleksnih mergera", sa posebnim osvrtom na definicije tržišta, istraživanje tržišta, povrede i određivanje mjera (strukturnih i mjera ponašanja). Teme su obrađivane od strane eksperata OECD-a na praktičnim primjerima, kao i kroz prezentacije slučajeva učesnika radionice.

11.1.3. **Evropska Energetska Zajednica (EEZ)**

Agencija je potpisnica Ugovora o osnivanju EEZ mreže, zaključenog između tijela za zaštitu konkurencije regiona i Sekretarijata Evropske Energetske Zajednice, 23.11.2012.godine, u Beču. EEZ je usmjerena na investicije, ekonomski razvoj, sigurnost snadbijevanja energijom i socijalnu stabilnost i predstavlja prvi institucionalni projekat pokrenut od strane zemalja jugoistočne Evrope koje nijesu članice Evropske Unije. Svrha EEZ mreže tijela za zaštitu konkurencije je da pruži doprinos koherentnoj i dosljednoj primjeni i sprovođenju pravnih tekovina koje se odnose na zaštitu konkurencije u sektorima struje, gasa i nafte, unutar zemalja potpisnica i na regionalnim tržištima. Koherentna i dosljedna primjena i sprovođenje pravila konkurencije Evropske Unije će pomoći otvaranje tržišta, unaprijeđenju zaštite potrošača i podsticanje investicija u regionu. EEZ mreža tijela za zaštitu konkurencije služi kao platforma za promovisanje saradnje, razmjene iskustava i razvijanje najbolje prakse u pogledu politike zaštite konkurencije.

U organizaciji Evropske Energetske zajednice, u Atini su, 4. i 5.06.2013.godine, održani sastanci kojima su prisustvovali predstavnici tijela za zaštitu konkurencije i regulatornih tijela za energetiku iz zemalja jugoistočne Evrope. Teme koje su obrađivane na sastanku uključivale su slučajeve povrede konkurencije u energetsom sektoru, kao i podjelu iskustva Evropske Komisije o sprovođenju prava konkurencije u ovom sektoru.

U Sekretarijatu Evropske Energetske Zajednice, 10.10.2013.godine, održan je u Beču sastanak između direktora Agencije sa saradnicima i zamjenika direktora Evropske Energetske Zajednice. Na

sastanku su razmijenjena iskustva u dosadašnjoj praksi Agencije u oblasti energetike, kao i o budućoj saradnji Agencije i Sekretarijata u oblasti zaštite konkurencije.

11.1.4. SCF –Forum o konkurenciji u Sofiji

Pored jačanja bilateralne saradnje sa Bugarskom Komisijom za zaštitu konkurencije, kroz **potpisivanje Memoranduma o razumijevanju i saradnji**, aktivnosti Agencije na polju multilateralne saradnje ogledale su se kroz članstvo u Forumu o konkurenciji u Sofiji (u daljem tekstu: Forum) - Sofia Competition Forum, zajedničke inicijative bugarske Komisije za zaštitu konkurencije i UNCTAD-a, koji organizuje sastanke na polugodišnjem nivou.

Predstavnici Agencije prisustvovali su drugom sastanku Foruma, održanom 28.05.2013.godine, u organizaciji Komisije za zaštitu konkurencije Bugarske i UNCTAD-a. Teme koje su obrađivane odnosile su se na promociju kulture konkurencije, kako u pogledu procjene uticaja odnosa sa Vladom i sa zakonodavstvom, tako i u pogledu unaprijeđenja kulture konkurencije u društvu i odnosa tijela za zaštitu konkurencije sa medijima i sudovima.

Takođe, predstavnici Agencije prisustvovali su i trećem sastanku Foruma, održanom 7.11.2013.godine, u Sofiji. Teme koje su obrađivane odnosile su se na: javnost i transparentnost u primjeni prava zaštite konkurencije, uloga medijskih informacija u antitrust istragama i namještanje ponuda u javnim nabavkama.

11.2. Bilateralna saradnja

U sklopu međuprojekta **“Unaprijeđenje politike zaštite konkurencije u Crnoj Gori”**, u periodu od 7. do 12. oktobra 2013.godine, organizovana je studijska posjeta Saveznom tijelu za zaštitu konkurencije Austrije (BWB) u Beču. U okviru programa posjete, razmijenjena su iskustva po pitanju slučajeva iz prakse u oblasti kartela, zloupotreba dominantnog položaja, kontrole i ocjene koncentracija i sprovođenja nenajavljenih uviđaja, uz aktivno učešće članova naše delegacije. Ovom prilikom, **potpisan je Memorandum o saradnji** dvije agencije, u cilju promovisanja i jačanja saradnje na polju zaštite konkurencije.

Predsjednica Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja Hrvatske boravila je u službenoj posjeti Crnoj Gori u aprilu 2013.godine. Tom prilikom, održan je sastanak sa direktorom i zaposlenima koji rade na slučajevima, prezentovani primjeri pojedinih slučajeva iz oblasti zaštite konkurencije, te okvirno dogovorena buduća saradnja, kao i potpisivanje Memoranduma o saradnji dvije institucije.

Predstavnici Agencije boravili su u decembru 2013.godine u posjeti Komisiji za zaštitu konkurencije Republike Srbije, prilikom koje su razmijenjena dosadašnja iskustva u primjeni prava konkurencije

i procesu usklađivanja istog sa pravnom tekovinom Evropske Unije. Takođe, bliže je dogovorena saradnja ovih tijela i najavljeno potpisivanje Sporazuma o saradnji.

Istovremeno, najavljeno je potpisivanje Sporazuma o saradnji sa Republikom Italijom.

11.3. Ostalo

U periodu od 19. do 22. marta 2013. godine, predstavnici Agencije prisustvovali su 16. **Međunarodnoj konferenciji o konkurenciji u Berlinu**, organizovanoj od strane Njemačkog tijela za zaštitu konkurencije, Bundeskartellamt-a. Međunarodna konferencija o konkurenciji, koja se održava od 1980 godine, predstavlja jedan od najpoznatijih internacionalnih događaja koji se bave pitanjima prava konkurencije, okupljajući veliki broj vodećih ličnosti i eksperata za konkurenciju iz cijelog svijeta. Panel diskusije, koje su bile sastavni dio programa konferencije, obuhvatile su veliki spektar tema, od pitanja upotrebe ekonomskih analiza u postupcima ocjene i kontrole koncentracija, do primjene prava konkurencije u brzo promjenljivim uslovima na tržištima digitalne ekonomije.

12. SARADNJA SA EVROPSKOM UNIJOM – POMOĆ I PODRŠKA AGENCIJI, PROCES PRISTUPANJA I MONITORING EU

Agencija je, u saradnji sa Evropskom delegacijom u Crnoj Gori i Evropskom Komisijom, gdje su nosioci podrške Direktorat za proširenje i Direktorat za konkurenciju, u prethodnih pet (5) godina uspjela da obezbijedi podršku razvoju regulatornog okvira, unaprijeđenja svijesti opšte i stručne javnosti i zaposlenih u Agenciji. Predmetno je omogućeno aktivnim učešćem zaposlenih u Agenciji na planu razvoja projektnih zadataka i zahtjeva prema Evropskoj Komisiji, a u cilju daljeg unaprijeđenja rada ove institucije.

U tom smislu, u toku 2013.godine, Evropska delegacija je finansirala projekat usavršavanja administrativnih kapaciteta zaposlenih u Agenciji, sa posebnom pažnjom na razvoj sposobnosti i znanja zaposlenih na polju upoznavanja sa pojedinačnim, kritičnim tržištima, pokretanja i vođenja novih postupaka. Projekat je bio usmjeren i na druge činioce na tržištu – privredne subjekte, sektorske regulatore i druge državne organe i organizacije, a na planu širenja svijesti o značaju slobodnog tržišta i dosljednog poštovanja pravila konkurencije koja su na snazi u zemljama Evropske Unije. Daljim razvojem saradnje sa Evropskom Unijom, Agencija je beneficijar i novog projekta kojim će Evropska Komisija pomoći rad Agencije u sljedeće dvije (2) godine, a koji implementira Njemačka agencija za državnu pomoć (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH). Projekat usklađivanja pravne tekovine Crne Gore u oblasti direktive o uslugama i konkurencije je usmjeren na razvoj nekoliko komponenti, i to: usklađivanje zakonodavnog okvira usvajanjem svih podzakonskih akata koji su na snazi u Evropskoj Uniji, razvoj strategije Agencije za narednih pet (5) godina, unaprijeđenje znanja zaposlenih u Agenciji i sudija nadležnih sudova sa praksom evropskih organa i evropskim propisima, širenje svijesti o poslovnoj zajednici i među stanovništvom o potrebi usklađivanja poslovanja sa zakonskim rješenjima.

U procesu pristupanja Evropskoj Uniji, zakonodavstvo u oblasti zaštite konkurencije predstavlja najznačajniju komponentu Poglavlja 8. U finalnom izvještaju Evropske Komisije (objavljeno u Briselu 16.10.2013.godine) utvrđeno je da novi Zakon obezbijeduje osnovu za dalju usklađenost sa EU acquis, kao i da su podzakonski akti usvojeni ili u postupku usvajanja. Takođe, navodi se da je Agencija, početkom 2013. godine, ustanovljena kao nezavisni organ, kao i da su odluke Agencije u potpunosti ili dijelom usvojene od strane Upravnog suda, odbijanjem tužbe privrednih subjekata protiv kojih je Agencija donijela rješenja o povredi. Ipak, Evropska Komisija, kao i izvještaji evropskih eksperata posebno su istakli da administrativni kapacitet sudija, koji sude u postupcima zaštite konkurencije po tužbi privrednih subjekata, moraju biti unaprijeđeni. Predmetno se prije svega odnosi na rad Upravnog suda, te smanjenog angažovanja sudija na planu edukacije u ovoj novoj oblasti prava u Crnoj Gori.

Agencija ima intenzivnu saradnju sa Delegacijom Evropske Unije u Crnoj Gori, kojoj redovno šalje dvomjesečne, kvartalne, polugodišnje i godišnje izvještaje o aktivnostima u pogledu zakonodavnog napretka, implementacije, administrativnih kapaciteta, međunarodne saradnje, te ostalih aktivnosti.

U organizaciji Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori održan je, 05.03.2013.godine, sastanak koordinatora politike konkurencije Generalnog direktorata za konkurenciju (DG COMP), Daga Johanssona i njegovih saradnika sa predstavnicima Agencije. Tim povodom, održana je prezentacija na temu „**Politika zaštite konkurencije u zemljama u tranziciji – zamke i izazovi za zemlje Zapadnog Balkana**“, kroz iskustva Agencije, sa osvrtom na aktuelne slučajeve iz ove oblasti.

U cilju daljih aktivnosti na ovom planu, održan je četvrti sastanak Pododbora za unutrašnje tržište i konkurenciju, na kojem su, između ostalih, razmatrani i najnoviji rezultati u oblasti konkurencije. Predstavnici Agencije su, tom prilikom, informisali članove Evropske Komisije o realizovanim aktivnostima za period od prethodnog sastanka Pododbora, kada su u pitanju oblast zaštite konkurencije u Crnoj Gori i rad Agencije.

U svim oblastima akcent je bio na usklađivanju nacionalnog zakonodavstva i institucionalnog okvira sa standardima Evropske Unije, kom prilikom su predstavnici EK ocijenili da je Crna Gora ostvarila mjerljiv napredak u usklađivanju zakonodavstva s propisima Evropske Unije, te napredak u implementaciji istog.

13. PROJEKTI POMOĆI EVROPSKE UNIJE

13.1. Međuprojekat “unaprijeđenje politike zaštite konkurencije u Crnoj Gori”

U organizaciji Delegacije EU u Crnoj Gori, 21.01.2013.godine otpočeo je projekat “Unaprijeđenje politike zaštite konkurencije u Crnoj Gori” (u daljem tekstu: Projekat) u trajanju od godinu dana. Poseban cilj projekta bio je jačanje kapaciteta novoosnovane Agencije, a po planu je imao i završetak zakonodavnog okvira, kao i podizanje svijesti i promociju kulture zaštite konkurencije,

kroz pružanje tehničke pomoći zaposlenima od strane eksperata, održavanje edukativnih seminara i radionica, kao i organizovanje studijske posjete.

U organizaciji Agencije i Projekta, za zaposlene koji rade na slučajevima, održana je Radionica o postupku prikupljanja podataka neposrednim uvidom/Dawn Raid Workshop.

Posjeta predstavnika Agencije Saveznom tijelu za zaštitu konkurencije Austrije (BWB) u Beču, u periodu od 7. do 12. oktobra 2013.godine, organizovana je u okviru Projekta. Posjeta je za cilj imala ramjenu prakse i iskustava sa kolegama iz austrijskog tijela za zaštitu konkurencije, kroz održavanje prezentacija.

U okviru Projekta, predstavnici Agencije su pohađali seminar o institutima i praksi prava konkurencije, namijenjen prevashodno edukaciji sudija iz ove oblasti. Seminar je organizovan od strane Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore u saradnji sa IDLO-međunarodnom pravnom organizacijom, uz finansijsku podršku EBRD.

13.2. Učešće u aktivnostima projekta nacionalne konvencije o evropskoj integraciji Crne Gore

Službenici Agencije, koji su članovi Radne grupe V – Konkurencija, formirane u okviru nastavka Projekta Nacionalne konvencije o evropskoj integraciji Crne Gore (NKEI 2013-2014), organizovane od strane Evropskog pokreta u Crnoj Gori i Slovačke asocijacije za spoljnu politiku, uz finansijsku podršku Delegacije EU u Crnoj Gori, i učešće Vlade i Skupštine Crne Gore, učestvovali su na Konferenciji povodom otvaranja NKEI 2013-2014, sesijama za radnu grupu V-konkurencija: Sesiji I – Harmonizacija podzakonskih propisa sa pravnom tekovinom Evropske Unije u oblasti državne pomoći i Sesiji II - Ekonomska analiza u oblasti konkurencije. Na sesijama su usvojeni zaključci i preporuke za dalje aktivnosti iz ovih oblasti kojim će se ubrzati proces EU integracija.

14. JAVNOST RADA AGENCIJE

U nadležnosti Agencije je obaveza obavljanja djelatnosti na transparentan način, omogućavajući učesnicima na tržištu uvid u praksu Agencije u postupcima koji se sprovode po službenoj dužnosti, po zahtjevu stranaka i zainteresovanih lica. U tom smislu, Agencija je u proteklom periodu u svemu poštovala odredbe Zakona o opštem upravnom postupku i Zakona o slobodnom pristupu informacijama u svim sprovedenim postupcima. Strankama, medijima i zainteresovanim trećim licima omogućen je uvid u postupak i dokumentaciju u spisima Agencije, osim u slučaju u kojem je Agencija, postupajući po obrazloženim zahtjevima stranaka u postupku, odredila mjeru zaštite izvora i sadržaja podataka.

U skladu sa zakonskom obavezom, Agencija objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" i na svojoj Internet stranici osnovne podatke iz zahtjeva za izdavanje odobrenja sprovođenja koncentracije, zaključke o pokretanju postupaka radi utvrđivanja povrede konkurencije, dispozitive rješenja u slučajevima utvrđivanja zabranjenog sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja, Godišnji

izvještaj o radu, Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom, kao i izvještaje o izvršenim sektorskim analizama.

Osim obavještenja o svim aktuelnostima iz djelokruga rada ove institucije, na internet stranici Agencije dostupno je i Obavještenje o načinu podnošenja i sadržini inicijative, odnosno informacije za ispitivanje povrede konkurencije pred Agencijom.

Evropska Komisija je takođe u okviru projekta poboljšanja politike konkurencije u Crnoj Gori sprovodila aktivnosti na planu širenja svijesti o potrebi unaprijeđenja saznanja o zakonskim rješenjima i uporednoj pravnoj praksi. Predmetne aktivnosti su imale za cilj promociju rada Agencije i njenih nadležnosti predstavnicima medija, pravosudnih institucija i privrednicima.

Sve navedene aktivnosti su imale za cilj otvoren i transparentan rad Agencije prema svim zainteresovanim stranama, te poštovanje interesa stranaka u najvećoj mjeri, a u pravcu brzog i potpunog okončanja upravnog postupka. Sve aktivnosti Agencije su značajno doprinijele daljem razvoju razumijevanja privrednika i medija na planu povećanja svijesti o nadležnostima i postupcima Agencije.

14.1. Sprovođenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, Agencija je dužna da o zahtjevu za pristup informaciji odlučuje donošenjem-izdavanjem rješenja, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji, njenom dijelu, ili se zahtjev odbija.

Na sajtu Agencije, objavljen je Pravilnik o slobodnom pristupu informacijama Agencije, kao i sva rješenja donešena po ovom osnovu.

U cilju efikasnijeg sprovođenja Zakona o javnim nabavkama, kao i daljoj transparentnosti u svom radu, Agencija objavljuje, kako na portalu javnih nabavki, tako i na svojoj internet stranici, sve informacije koje se odnose na postupke javnih nabavki tokom kalendarske godine.

14.2. Objava članaka i stručnih radova

Zaposleni u Agenciji poseban značaj pridaju promociji kulture konkurencije i upoznavanju zainteresovane javnosti o aktuelnostima, pa je njihova pažnja usmjerena i na objave članaka u stručnim časopisima.

S tim u vezi, u decembru 2013.godine, rad službenika Agencije na temu: "Main news and challenges in competition law and policy in Montenegro" ("Novosti i izazovi kada je u pitanju pravo i politika zaštite konkurencije u Crnoj Gori"), objavljen je u Austrijskom časopisu za konkurenciju-Kartellrecht.

Proaktivni komunikacijski pristup Agencije odrazio se i u medijskom praćenju aktivnosti. Tako je, tokom 2013.godine, zabilježen porast u broju medijskih objava iz područja zaštite konkurencije, kao i onih koje su se odnosile na sami rad Agencije.

Važno je istaknuti da, svjesni važnosti promocije kulture zaštite konkurencije, zaposleni u Agenciji aktivno učestvuju na okruglim stolovima, sastancima, konferencijama, prezentacijama i seminarima na kojima je tema politika i pravo zaštite konkurencije.

ZAKLJUČAK

U Izvještaju o radu za 2013.godinu nastojali samo obuhvatiti sve aktivnosti, poslove i postupke koje je Agencija obavljala tokom izvještajnog perioda, a u skladu sa ovlaštenjima i nadležnostima sadržanim u Zakonu o zaštiti konkurencije, kao i nizu podzakonskih akata koji detaljnije uređuju pojedina pitanja iz područja politike i prava zaštite konkurencije.

Nastojali smo vjerno prikazati postupke koje smo vodili, kao i odluke koje smo donosili, kako bi, s tim u vezi, prekinuli praksu i ponašanja na tržištu za koje smo utvrdili da nijesu u skladu sa propisima koji regulišu oblast slobodne konkurencije. Takođe, Izvještajem smo obuhvatili i saradnju sa drugim institucijama koje imaju značajnu ulogu u regulaciji pojedinih tržišta. Poseban akcenat je dat aktivnostima na planu međunarodne saradnje, posebno sa EU institucijama. Ipak, nije moguće opisati sve aktivnosti-sastanke, odgovore na pitanja, učestvovanje u radu mnogih skupova i foruma, koje su zaposleni u Agenciji odradili u prethodnoj godini.

Imajući u vidu da je tek godina dana od formiranja, odnosno rada Agencije, smatramo da je učinjen značajan napredak u metodologiji rada, obimu i značaju preduzetih aktivnosti na planu obezbjeđivanja uslova za slobodan i nesmetan razvoj konkurencije, te da će Agencija i u narednom periodu nastaviti da jača administrativni kapacitet uz pomoć Vlade Crne Gore, koji će obezbijediti i bolje uslove za podsticaj ekonomskog rasta i razvoja.

Agencija je u svom radu nailazila na brojne teškoće u cilju obezbjeđivanja valjanog i potpunog sprovođenja politike konkurencije, te primjene svih pozitivnih propisa. Teškoće se naravno ogledaju, kao i kod svih drugih tijela za zaštitu konkurencije u zemljama regiona, u drugačijem shvatanju slobodne i fer tržišne utakmice od strane lokalnih privrednih društava, budući da je princip otvorene ekonomije i slobodnog tržišta ipak još uvijek mlada i razvojna kategorija u Crnoj Gori. U tom smislu, Agencija će, u partnerskom odnosu sa Evropskom Unijom, nastojati da utvrdi svijest poslovne zajednice o potrebi poštovanja propisa koji obezbjeđuju rast i razvoj ekonomije i slobodan razvoj preduzetništva u korist potrošača.

Svakako, najveći izazov u radu u protekloj kalendarskoj godini bio je na planu širenja svijesti među stanovništvom i malim i srednjim preduzećima na tržištu, od kojih se i očekuje da doprinesu razvoju ekonomije, ali isto tako i budu nosioci razvoja konkurencije na tržištu. Uspostavljanje saradnje sa regulatornim organima i drugim tijelima za zaštitu konkurencije predstavlja jedan od značajnih uspjeha ove institucije u prethodnom periodu, koji će obezbijediti dobru osnovu za dalji razvoj i napredak u njenom radu.

Vjerujemo da sada, nakon već više od osam (8) godina od stupanja na snagu prvog Zakona o zaštiti konkurencije, učesnici na tržištu prihvataju činjenicu da je **osnovni cilj politike konkurencije promocija i zaštita slobodne konkurencije i otvorene tržišne privrede**, kao opšte prihvaćenih principa savremene ekonomije.

Međutim, Agencija razumije i često je bila suočena sa zahtjevima privrednika koji se ne odnose na postizanje ovih ciljeva i gdje objekat zaštite nije konkurencija na tržištu, već pružanje zaštite za

pojedinačnog ili više konkurenata. Agencija u tom smislu nema ovlaštenja da obezbijedi zaštitu i podršku poslovanja jednom ili više učesnika na tržištu na štetu drugih učesnika. Isključivi cilj Zakona je obezbjeđivanje jednakih tržišnih uslova za sve učesnike u okviru nacionalnog tržišta Crne Gore. Naravno da pojedine radnje i aktivnosti privrednika mogu uzrokovati štetu samom funkcionisanju tržišta, uz otežavanje ili razvoj poslovanja konkurenata ili potencijalnih konkurenata, kupaca ili dobavljača, sa ciljem isključivanja sa tržišta ili sprječavanja ulaska na određeno tržište. To je upravo polje djelovanja gdje Agencija vidi svoju najveću ulogu.

Agencija će u tom smislu biti primarno zainteresovana i na planu utvrđivanja postojanja kartelnih sporazuma između konkurenata, koji su i najštetniji za funkcionisanje slobodnog tržišta, ali isto tako i različite vrste zloupotreba dominantnog položaja, prvenstveno u sektorima gdje postoji prirodno monopolski položaj jednog društva kao vlasnika infrastrukturnih objekata ili gdje su uslovi poslovanja bitno drugačiji sa kupcima na istom tržištu, a gdje postoje jasni i istaknuti efekti na same potrošače, prije svega u sektorima trgovine robe široke potrošnje, koja najviše i šteti potrošačima u Crnoj Gori.

Nastojaćemo da u narednom periodu promovišemo slobodnu konkurenciju na tržištu uz poštovanje svih pravila o zaštiti konkurencije utvrđenih Zakonom, prije nego nastupe neotklonjive štete za privrednike i građane Crne Gore. S tim u vezi, svjesni smo, iako funkcionalno i administrativno ograničeni u kapacitetima, da je pravovremeno djelovanje bitno za privrednike, jer su posljedice nekada nenadoknadive, dok je postupak dokazivanja, koji Agencija mora preduzeti, često otežan prikupljanjem i ocjenom dokaza pred Agencijom i nadležnim sudovima.

Jasno je da ova institucija ne može sama spoznati sve nepravilnosti funkcionisanja određenog sektora privrede, ponašanja i akata određene grupe privrednih subjekata ili pak samostalno preduzimanje određenih zabranjenih radnji, kojima se nesumnjivo guši ili sprječava razvoj slobodne konkurencije. To mora imati za posljedicu negativne efekte na sve građane i stoga se očekuje pomoć i kolektivna akcija svih na planu prepoznavanja takvih situacija.

Agencija i kroz ovaj Izvještaj, koji će biti dostupan javnosti, a u cilju efikasnijeg rada na slučajevima, poziva sve učesnike na tržištu da ovoj instituciji dostave podatke i informacije, odnosno bilo kakve dokaze koji su relevantni u rješavanju pokrenutih postupaka.

Napominjemo da, i pored insistiranja da prijave i dostave dokaze koje su imali u posjedu, nijesmo nailazili na saradnju većine učesnika na tržištu, što je značajno ograničavalo Agenciju da pravovremeno postupa u skladu sa ovlaštenjima.

U svom nastojanju da obezbijedi sve predušlove za punopravno članstvo u Evropskoj Uniji, Crna Gora je suočena sa značajnim nedostacima administrativnog kapaciteta iz ove oblasti, neophodnog za sprovođenje zakonodavnog okvira. U tom smislu, Crna Gora je i preduzela značajne aktivnosti na osposobljavanju državnog aparata za brže usklađivanje sa novousvojenim propisima i implementaciju u skladu sa očekivanjima naših evropskih partnera, ali i svih drugih stranih ulagača u Crnu Goru. S tim u vezi, jedan od prioriteta u narednom periodu predstavljajuće permanentna edukacija u cilju unaprijeđenja postojećih i sticanja novih znanja o načelima, pravilima, značaju i najboljoj praksi Evropske Unije i zemalja regiona po pitanju zaštite konkurencije i njene efikasnosti, posebno sa aspekta uspješnosti ukupnih proces EU integracija Crne Gore.

Za članstvo u Evropskoj Uniji potrebno je zadovoljiti kako političke, tako i određene ekonomske kriterijume. Na polju zaštite konkurencije ovi kriterijumi smatraju se ispunjenim samo ako su učesnici na tržištu u dovoljnoj mjeri upoznati i spremni na poštovanje pravila konkurencije, koja se primjenjuju u Uniji, a Agencija, poput naše, da na samom početku pregovora obezbijedi i osigura približno isti nivo zaštite konkurencije po standardima koji vrijede u Evropskoj Uniji. Stoga će naše aktivnosti u narednom periodu biti usmjerene upravo na ispunjavanju navedenih uslova i kriterijuma, naravno u mjeri u kojoj je to moguće sa nivoa naše institucije, imajući u vidu, prije svega, ograničene administrativne kapacitete.

Ključ uspjeha u ostvarivanju zacrtanih ciljeva i aktivnosti Agencije zavisi i od zaposlenih, kao njenom najvažnijem resursu. Obzirom na politiku zapošljavanja, mogućnosti za popunjavanje novih radnih mjesta i napredovanja postojećeg kadra u Agenciji su jako ograničene. Uprkos tome, smatramo da postojeći zaposleni ipak imaju dovoljno znanja i profesionalnog iskustva za ostvarivanje zacrtanih ciljeva.

Imajući u vidu da poseban izazov nadležnih u Agenciji predstavlja i zadržavanje postojećeg stručnog kadra, neophodno je sagledati mogućnost obezbjeđivanja dodatnih sredstava za efikasnije funkcionisanje ove institucije, prije svega iz sopstvenih izvora. Cilj je da se, u tom pravcu, sačuva njena prepoznatljivost, operativna i funkcionalna samostalnost i nezavisnost, te rad koji će se temeljiti na profesionalnom integritetu i stručnosti zaposlenih.

Vlada Crne Gore, na sjednici od 12.06.2014. godine, usvojila je Izvještaj o radu Agencije za zaštitu konkurencije, sa Završnim računom za 2013. godinu. Isti je usvojen i od strane Skupštine Crne Gore, na sjednici održanoj 16.12.2014.godine.

ZAVRŠNI RAČUN ZA 2013. GODINU

1. Prihodi Agencije

Plan prihoda Agencije za 2013. godinu pripremljen je u skladu sa zaključcima i preporukama Vlade Crne Gore, a na osnovu usaglašenog stava sa Ministarstvom finansija. Ukupan iznos od **221.617,68€** opredijeljen je i sadržan u Budžetu Crne Gore za 2013. godinu.

Dio prihoda koji se izdvaja po osnovu naknada predviđenih Tarifnikom o visini naknada za poslove iz nadležnosti Agencije posebno je iskazan na računu Agencije koji se vodi kod Centralne banke Crne Gore, uz napomenu da se isti nije mogao koristiti od strane Agencije, te iz tih razloga nije ni sastavni dio Budžeta Agencije za 2013. godinu.

2. Struktura rashoda

Plan rashoda Agencije zasnovan je na realno očekivanim izdacima za obavljanje redovnih aktivnosti i funkcionisanja Agencije u 2013. godini. Svaka pojedinačna stavka planirana je na osnovu rashoda iz 2012. godine, korigovana za planirani nivo promjena u 2013. godini.

I Tekući izdaci su planirani u iznosu od **207.217,68€** i čine ih izdaci za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca, materijal i usluge, tekuće održavanje opreme i renta, i to kako slijedi:

- **Izdaci za bruto zarade** planirani su iznosom od **114.180,24€** i odnose se na neto zarade stalno zaposlenih, kao i pripadajuće poreze i doprinose u skladu sa utvrđenim zakonskim propisima, a koji se odnose na period u kojem će se zarade i naknade isplaćivati;
- **Izdaci za materijal i usluge** planirani su u iznosu od **47.238,30€** i odnose se na sve kategorije materijalnih troškova, uključujući troškove materijala, službenih putovanja, reprezentacije, električne energije, komunikacionih usluga, konsultantskih usluga, projekata i studija, usluga stručnog usavršavanja i ostalih usluga.
- Planirani **izdaci za tekuće održavanje opreme** iznose **4.799,14€**. **Kapitalni izdaci** u iznosu od **5.000,00€** planirani su za kupovinu nedostajuće opreme (kancelarijski namještaj i oprema za informacioni sistem). Troškovi po osnovu **rente** planirani su u iznosu od **36.000,00€**, a u skladu sa odredbama važećeg ugovora o zakupu poslovnog prostora i na nivou su izdvojenih sredstava za ove namjene u 2012. godini.

II Ostali izdaci su planirani u iznosu od **14.400,00€**, a čine ih izdaci po osnovu ugovora o dijelu (**12.000,00€**), izdaci po osnovu izrade i održavanja softvera (**1.200,00€**), te izdaci po osnovu osiguranja zaposlenih (**1.200,00€**).

Prilikom trošenja planiranih sredstava, Agencija je dosljedno poštovala sve zakonske i druge propise, procedure i zaključene ugovore. U sprovođenju procedura i donošenja odluka i rješenja,

Agencija se pridržavala principa dosljednosti i usklađenosti sa primjenljivom Regulativom i Pravnim sistemom Crne Gore, a isključivo sa ciljem ostvarivanja funkcije koja joj je povjerena.

Budžet Agencije za zaštitu konkurencije za 2013. godinu

<i>Funkcionalna klasifikacija</i>	<i>Ekonomska klasifikacija</i>	<i>Opis</i>	<i>Iznos</i>
40911		Agencija za zaštitu konkurencije	221.617,68
2101		Program: Sprječavanje narušavanja slobodne konkurencije	221.617,68
	4	Izdaci	221.617,68
	41	Tekući izdaci	216.617,68
	411	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	114.180,24
0411	4111	Neto zarade	68.702,76
0411	4112	Porez na zarade	9.228,84
0411	4113	Doprinosi na teret zaposlenog	24.610,20
0411	4114	Doprinosi na teret poslodavca	10.254,12
0411	4115	Opštinski prizrez	1.384,32
	412	Ostale naknade	
0411	4127	Ostale naknade	
	413	Rashodi za materijal	17.252,00
0411	4131	Administrativni materijal	8.116,00
0411	4133	Materijal za posebne namjene	1.000,00
0411	4134	Rashodi za energiju	6.136,00
0411	4135	Rashodi za gorivo	2.000,00
	414	Rashodi za usluge	29.986,30
0411	4141	Službena putovanja	11.891,99
0411	4142	Reprezentacija	2.000,00
0411	4143	Komunikacione usluge	7.934,31
0411	4147	Konsultantske usluge, projekti i studije	4.800,00
0411	4148	Usluge stručnog usavrašavanja	2.400,00
0411	4149	Ostale usluge	960,00
	415	Rashodi za tekuće održavanje	4.799,14
0411	4153	Tekuće održavanje opreme	4.799,14
	417	Renta	36.000,00
0411	4171	Zakup objekta	36.000,00
	419	Ostali izdaci	14.400,00
0411	4191	Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	12.000,00
0411	4193	Izrada i održavanje softvera	1.200,00
0411	4194	Osiguranje	1.200,00

0411	44	Kapitalni izdaci	5.000,00
0411	441	Kapitalni izdaci	5.000,00
0411	4415	Izdaci za opremu	5.000,00

3. Izvršenje Budžeta za 2013.godinu- Završni račun

U skladu sa odredbama člana 25 Zakona o zaštiti konkurencije, Završni račun Agencije podliježe godišnjoj reviziji nezavisnog ovlaštenog revizora, određenog u skladu sa Zakonom. Isto tako, Agencija je u obavezi da, do kraja II kvartala tekuće godine, podnese Vladi Završni račun sa Izvještajem nezavisnog ovlaštenog revizora, odnosno da u istom roku Vladi i Skupštini Crne Gore dostavi Izvještaj o radu za prethodnu godinu, radi usvajanja.

S tim u vezi, a shodno Pravilniku o načinu sačinjavanja i podnošenja finansijskih izvještaja budžeta, državnih fondova i jedinica lokalne samouprave (»Sl.list CG«, br. 32/10 i 14/11 i 16/13) Agencija je Ministarstvu finansija, dana 31.03.2014. godine, pod brojem 03-18/2, dostavila Završni račun na propisanim obrascima.

Agencija obavlja budžetsko poslovanje u skladu sa Zakonom o budžetu, Uputstvom o radu državnog trezora i drugim relevantnim propisima.

3.1. Opšti prihodi

U skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2013. godinu (»Sl. list CG«, br. 66/12 od 31.12.2012. godine), Agenciji su po programu sprječavanje narušavanja slobodne konkurencije, kao potrošačkoj jedinici broj 40911, opredijeljena i odobrena sredstva za fiskalnu 2013. godinu u ukupnom iznosu od 221.617,68 EUR. Iako je Agencija, pod sadašnjim nazivom, osnovana i registrovana dana 08.02.2013. godine, odobrena sredstva se odnose na period 01.01.- 31.12.2013. godine.

3.2. Prihodi od djelatnosti Agencije

Zakonom o zaštiti konkurencije predviđeno je, između ostalog, da se sredstva neophodna za rad Agencije obezbjeđuju i iz naknada koje se plaćaju Agenciji u skladu sa nadležnostima iz zakona. Po tom osnovu, a u skladu sa članom 24 stav 3 Zakona, Agencija je, uz saglasnost Vlade Crne Gore, donijela Tarifnik o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom (u daljem tekstu: Tarifnik). Sredstva koja su u 2013. godini, u skladu sa Tarifnikom ostvarena, uplaćivana su na posebne uplatne račune. Agencija nije bila korisnik, odnosno nije imala mogućnost raspolaganja istim, osim pravo uvida u podatke - izvode ovih uplatnih računa. Sredstva su u nadležnosti Ministarstva finansija i ne predstavljaju imovinu Agencije. Cjelokupan iznos izdvojenih sredstava po osnovu naknada, na kraju kalendarske godine, prenešen je Budžetu Crne Gore. S tim u vezi, Agencija nije ni bila u obavezi i nije pripremala izvještaje primaoca za ove prihode u skladu sa tačkom 57 Uputstva o radu državnog trezora. Iz tih razloga, ovi prihodi nijesu ni obuhvaćeni priloženim Završnim računom Agencije za 2013. godinu.

Posebno treba istaći da je Agencija, do kraja 2013. godine, a na osnovu naknada koje se plaćaju u postupcima pred Agencijom, prihodovala 200.490,86€, što je 90,5% projektovanog budžeta ove institucije za 2013. godinu.

3.3. Ostali prihodi

U 2013.godini nije bilo primitaka po ostalim osnovama.

4. Izdaci

➤ Pregled planiranih i ostvarenih izdataka budžeta Agencije za 2013 godinu.

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Opis</i>	<i>Plan budžeta za 2013. godinu</i>	<i>Ostvarenje plana za 2013.godinu</i>	<i>% izvršenja</i>
	<i>Tekući izdaci</i>	<i>216.617,68</i>	<i>195.023,39</i>	<i>90,03</i>
411	<i>Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca</i>	<i>114.180,24</i>	<i>114.981,32</i>	<i>100,70</i>
413	<i>Rashodi za materijal</i>	<i>17.252,00</i>	<i>11.745,44</i>	<i>68,08</i>
414	<i>Rashodi za usluge</i>	<i>29.986,30</i>	<i>25.377,44</i>	<i>84,63</i>
415	<i>Rashodi za tekuće održavanje</i>	<i>4.799,14</i>	<i>4.799,14</i>	<i>100</i>
417	<i>Renta</i>	<i>36.000,00</i>	<i>33.342,44</i>	<i>92,62</i>
419	<i>Ostali izdaci</i>	<i>14.400,00</i>	<i>4.777,61</i>	<i>33,18</i>
	<i>Kapitalni izdaci</i>	<i>5.000,00</i>	<i>10.305,55</i>	<i>206,11</i>
441	<i>Kapitalni izdaci</i>	<i>5.000,00</i>	<i>10.305,55</i>	<i>206,11</i>
	<i>Svega</i>	<i>221.617,68</i>	<i>205.328,94</i>	<i>92,65</i>

➤ Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca i ostala lična primanja

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ličnih primanja:

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2013. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2013. godini</i>	<i>Indeks</i>
411		<i>Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca</i>	<i>114.180,24</i>	<i>114.981,32</i>	<i>100,70</i>
	4111	<i>Neto zarade</i>	<i>68.702,76</i>	<i>68.503,51</i>	<i>99,71</i>

	4112	Porez na zarade	9.228,84	9.910,72	107,39
	4113	Doprinosi na teret zaposlenog	24.610,20	24.762,38	100,62
	4114	Doprinosi na teret poslodavca	10.254,12	10.318,11	100,62
	4115	Opštinski prirez	1.384,32	1.486,60	107,39

Izdaci po osnovu bruto zarada i doprinosa na teret poslodavca u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 58,96% a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2013. godinu sa 56%.

Izdaci za bruto zarade i doprinose Agencije se odnose na troškove zarada zaposlenih za period januar-decembar 2013. godine, a u skladu sa relevantnim propisima.

➤ **Rashodi za materijal**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za materijal

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2013. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2013. godini</i>	<i>Indeks</i>
413		Rashodi za materijal	17.252,00	11.745,44	68,08
	4131	Administrativni materijal	8.116,00	8.107,11	99,89
	4133	Materijal za posebne namjene	1.000,00	958,63	95,86
	4134	Rashodi za energiju	6.136,00	764,28	12,46
	4135	Rashodi za gorivo	2.000,00	1.915,42	95,77

Izdaci po osnovu rashoda za materijal u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 6,02%, a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2013. godinu sa 5,72%.

➤ **Rashodi za usluge**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za usluge

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2013. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2013. godini</i>	<i>Indeks</i>
414		Rashodi za usluge	29.986,30	25.377,44	84,63
	4141	Službena putovanja	11.891,99	8.570,84	72,07
	4142	Reprezentacija	2.000,00	1.908,97	95,45
	4143	Komunikacione usluge	7.934,31	7.920,36	99,82
	4147	Konsultantske usluge, projekti i studije	4.800,00	4.417,20	92,03

	4148	Usluge stručnog usavršavanja	2.400,00	1.698,33	70,76
	4149	Ostale usluge	960,00	861,74	89,76

Izdaci po osnovu rashoda za usluge u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 13,01% a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2013. godinu sa 12,36%.

➤ **Rashodi za tekuće održavanje**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu rashoda za tekuće održavanje

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2013. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2013. godini</i>	<i>Indeks</i>
415		Rashodi za tekuće održavanje	4.799,14	4.799,14	100
	4153	Tekuće održavanje opreme	4.799,14	4.799,14	100

Rashodi po osnovu tekućeg održavanja u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 2,46% a u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2013. godinu sa 2,34%.

➤ **Renta**

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2013. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2013. godini</i>	<i>Indeks</i>
417		Renta	36.000,00	33.342,44	92,62
	4171	Zakup objekata	36.000,00	33.342,44	92,62

Izdaci po osnovu rente u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 17,10% a u ukupnim izdacima budžeta Agencije za 2013. godinu sa 16,24%.

Izdaci po osnovu zakupa objekta se odnose na zakup poslovnog prostora, po osnovu Aneksa osnovnog ugovora o zakupu poslovnog prostora, broj 874/2012 od 26.01.2012. godine i Ugovora o zakupu, broj 01-85/10 od 31.07.2013. godine.

➤ **Ostali izdaci**

Struktura planiranih i ostvarenih izdataka po osnovu ostalih izdataka

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2013. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2013. godini</i>	<i>Indeks</i>
419		Ostali izdaci	14.400	4.777,61	33,18
	4191	Izdaci po osnovu isplate ugovora o djelu	12.000	3.062,68	25,52

	4193	Izrada i održavanje softvera	1.200	1.090,93	90,91
	4194	Osiguranje	1.200	624,00	52

Rashodi po osnovu ostalih izdataka u ostvarenim tekućim izdacima učestvuju sa 2,45 %, a u ukupnim izdacima Budžeta Agencije za 2013.godinu sa 2,33%.

➤ Kapitalni izdaci

<i>Ekon. klas.</i>	<i>Ekon. klas.</i>	<i>OPIS</i>	<i>Plan za 2012. godinu</i>	<i>Ostvareno u 2012. godini</i>	<i>Indeks</i>
441		Kapitalni izdaci	5.000,00	10.305,55	206,11
	4415	Izdaci za opremu	5.000,00	10.305,55	206,11

Rashodi po osnovu kapitalnih izdataka u ukupno ostvarenim izdacima budžeta Agencije za 2013. godinu učestvuju sa 5,02%.

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 28. novembra 2013. godine, razmatrajući predlog za preusmjeravanje sredstava Agencije, koji je dostavilo Ministarstvo ekonomije, donijelo Zaključak o odobravanju preusmjeravanja sredstava u ukupnom iznosu od 4.700 EUR sa izdatka 4134-Rashodi za energiju na Rezerve (organizacioni kod 40502), tj. na izdatak 4710- Tekuća budžetska rezerva, a istovremeno i preusmjeravanje sa tekuće budžetske rezerve na izdatak Agencije 4415-Izdaci za opremu.

4.1. Izvršenje budžeta za 2013.godinu- Završni račun

Ukupna sredstva odobrena Agenciji za fiskalnu 2013. godinu, u skladu sa Zakonom o budžetu Crne Gore za 2013. godinu, u iznosu od 221.617,68 EUR su utrošena, tj. izvršena u iznosu od 205.328,94 EUR (**procenat izvršenja 92,65%**).

4.2. Izvještaj o neizmirenim obavezama i drugi izvještaji

U Izvještaju o neizmirenim obavezama, sa stanjem na dan 31.12.2013. godine, Agencija nije imala neizmirenih obaveza po bilo kojem osnovu. Agencija ne evidentira podatke na kontima klase 2-obaveze, kako je predviđeno Uputstvom za popunjavanje Izvještaja o neizmirenim obavezama.

Izvještajem o načinu utroška sredstava tekuće budžetske rezerve, Agencija u 2013. godini nije koristila sredstva iz tekuće budžetske rezerve. Izjavom o načinu utroška sredstava nakon isteka fiskalne godine, Agencija nije imala utroška sredstava po ovom osnovu.

4.3. Pokretna imovina

Rješenjem direktora broj 01-252/1 od 19.12.2013. godine, formirana je Komisija za popis nepokretne i pokretne imovine sa kojom raspolaže Agencija.

Komisija je izvršila popis i obilježavanje pokretne imovine sa kojom raspolaže Agencija sa stanjem na dan 31.12.2013. godine te, shodno tome, dostavila Izvještaj sa detaljnim priložima sa prikazanim finansijskim podacima (nabavna vrijednost, ispravka vrijednosti i sadašnja vrijednost). Takođe, u skladu sa odredbama Zakona o državnoj imovini («Sl. list CG», br. 21/09 i 40/11) i Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini («Sl. List CG», br. 13/10), Agencija je i Upravi za imovinu Crne Gore dostavila podatke o izvršenom popisu pokretne imovine sa stanjem na dan 31.12.2013. godine, sa svim potrebnim priložima.

4.4. Organizacija i kadrovska osposobljenost

Unutrašnja organizacija i način poslovanja Agencije u 2013. godini definisani su Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije kojim su obrazovane sledeće organizacione jedinice: Odjeljenje za procjenu koncentracija, utvrđivanje zabranjenih sporazuma i zloupotrebe dominantnog položaja i Služba za opšte poslove i finansije.

Poslovi računovodstva i finansija obavljaju se u okviru Službe za opšte poslove i finansije.

Na dan 31.12.2013.godine u Agenciji je zaposleno 12 službenika i namještenika, od kojih 9 ima visoku stručnu spremu, 1 višu spremu, dok su 2 izvršioca sa završenom srednjom stručnom spremom. Svi zaposleni u Agenciji imaju položen državni ispit. Ukupan broj sistematizovanih radnih mjesta je 19, uključujući direktora i zamjenika direktora.

4.5. Budžetsko poslovanje

Agencija obavlja budžetsko poslovanje u skladu sa Zakonom o budžetu, Uputstvom o radu državnog trezora i drugim relevantnim propisima.

4.6. Interna akta i služba za unutrašnju reviziju

Agencija je u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, dana 18.06.2013. godine, pod brojem 01-110/1, usvojila knjigu procedura-Finansijsko upravljanje i kontrola (FMC). Takođe, potpisan je i Sporazum o povjeravanju poslova unutrašnje revizije ove institucije odjeljenju za unutrašnju reviziju Ministarstva ekonomije.

4.7. Javne nabavke

Shodno Planu javnih nabavki za budžetsku 2013. godinu, planirani iznos javnih nabavki Agencije u 2013. godini za nabavku roba i usluga iznosio je ukupno 67.908,32 EUR.

Prema Izvještaju o dodijeljenim javnim nabavkama u 2013. godini (obrasci A i C), od ukupno planiranog iznosa, Agencija je realizovala nabavke u iznosu od 70.541,06 EUR.

Plan javnih nabavki i Izvještaj o realizaciji Plana javnih nabavki za 2013 godinu uredno su, i u rokovima predviđenim pozitivnim propisima, dostavljeni nadležnim institucijama.

4.8. Transakcije sa povezanim stranama

Ukupna bruto lična primanja ključnog rukovodećeg osoblja Agencije, u koje spada direktor, u 2013. godini iznosila su 14.388,00 EUR. Neto zarada direktora na mjesečnom nivou iznosila 780,04 EUR. Nije bilo isplata po drugim osnovama.

4.9. Sudski sporovi i potencijalne obaveze

Na dan 31.12.2013. godine, protiv Agencije se ne vodi nijedan sudski ili bilo koji drugi postupak/spor, niti Agencija vodi sudske postupke/sporove protiv trećih lica.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA NA ZAVRŠNI RAČUN AGENCIJE ZA 2013.GODINU

VM KOD

VM KOD d.o.o. Podgorica
Društvo za reviziju,
finansijska vještačenja,
ekonomske procjene i konsalting

Tel/fax: +382 20 656 810
Mobile: +382 69 689 270
e-mail: info@vm-kod.com
[http:// www.vm-kod.com](http://www.vm-kod.com)

NLB Montenegrobanka
a.d. Podgorica,
račun br. 530-15993-49

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA Direktoru Agencije za zaštitu konkurencije

Izvršili smo reviziju Završnog računa Agencije za zaštitu konkurencije Podgorica za godinu koja se završila 31. decembra 2013. godine, koji čine finansijski Izvještaj o novčanim tokovima III - ekonomska klasifikacija, Izvještaj o neizmirenim obavezama, Izvještaj o načinu utroška sredstava tekuće budžetske rezerve, Izjava o načinu utroška sredstava nakon isteka fiskalne godine i Napomene/obrazloženja uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo Agencije za zaštitu konkurencije Podgorica (u daljem tekstu: Agencija) je odgovorno za pripremu, sastavljanje i objektivno prikazivanje finansijskih izvještaja i napomena/obrazloženja uz finansijske izvještaje u skladu sa relevantnim propisima Crne Gore kojima se reguliše finansijsko-računovodstveno poslovanje Agencije. Ova odgovornost uključuje: kreiranje, uspostavljanje i održavanje internih kontrola bitnih za sastavljanje i objektivno prikazivanje finansijskih izvještaja koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja nastale usled pronevjere ili grešaka, izbor i primjenu računovodstvenih procjena koje su opravdane u datim okolnostima.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost, da na osnovu revizije koju smo izvršili, izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izvještajima i napomenama/obrazloženjima uz finansijske izvještaje. Reviziju smo izvršili u skladu sa Međunarodnim standardom revizije. Ovi standardi nalažu da se pridržavamo relevantnih etičkih normi i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Revizija obuhvata sprovođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i informacijama objelodanjenim u finansijskim izvještajima. Izbor postupaka zavisi od revizorskog prosuđivanja, uključujući i procjenu rizika od nastanka materijalno značajnog pogrešnog prikazivanja u finansijskim izvještajima, nastalog usled pronevjere ili grešaka. Prilikom procjene ovih rizika revizor razmatra interne kontrole koje su relevantne za sastavljanje i objektivno prikazivanje finansijskih izvještaja u cilju kreiranja odgovarajućih revizorskih postupaka u skladu sa okolnostima, ali ne i za svrhe izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola primijenjenih u Agenciji. Revizija takođe obuhvata ocjenu opravdanosti primijenjenih računovodstvenih politika i prihvatljivosti računovodstvenih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšteg prikaza finansijskih izvještaja.

Prvenstveni cilj ove revizije je da revizoru omogući da izrazi mišljenje o tome da li priloženi finansijski izvještaj Agencije daje istinitu i objektivnu sliku o budžetskim izdacima tokom godine koja je završena 31. decembra 2013.

Vjerujemo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljan i odgovarajući osnov za izražavanje našeg mišljenja.

(nastavlja se)

VM KOD^o d.o.o. Podgorica

Mišljenje

Prema našem mišljenju, priloženi Izvještaj o novčanim tokovima Agencije za 2013. godinu, po svim materijalno značajnim pitanjima, daje istinit i objektivan prikaz budžetskih izdataka u skladu sa zakonskim propisima kojima se reguliše budžetsko poslovanje u Crnoj Gori, kao i drugim propisima koji su relevantni za izvršenje budžeta Agencije a koji su navedeni i opisani u Napomeni 2 uz finansijske izvještaje "Osnove za sastavljanje finansijskih izvještaja".

Ostala pitanja

Ne izražavajući rezerve u odnosu na dato mišljenje, ukazujemo na određene činjenice i ističemo sledeće:

- Priloženi finansijski izvještaji sastavljeni su na gotovinskoj računovodstvenoj osnovici koja se zasniva na evidenciji transakcija ili događaja u momentu prijema ili isplate gotovine i stoga se ne mogu koristiti za druge svrhe izvještavanja.
- Primici i izdaci iskazani u priloženom Izvještaju o novčanim tokovima III se odnose na period 01.01.- 31.12.2013. godine, iako je Agencija, pod sadašnjim nazivom, osnovana i registrovana dana 08.02.2013. godine. U skladu sa članom 72 Zakona o zaštiti konkurencije, Agencija je preuzela postojeću dokumentaciju i zaposlene prethodne Uprave za zaštitu konkurencije i nastavila poslovanje. Priloženi finansijski izvještaji ne sadrže uporedne podatke za prethodnu godinu, imajući u vidu datum osnivanja i registracije Agencije.
- Članom 30 Zakona o javnim nabavkama (Sl.list CG, br. 42/11) propisano je da ukupna godišnja vrijednost javnih nabavki primjenom neposrednog sporazuma ne može da prelazi 10% izvršenog budžeta za javne nabavke naručioca u prethodnoj godini, ukoliko budžet za javne nabavke iznosi do 200.000 EUR. Od strane Agencije nam je prezentiran obrazac C za podnošenje podataka o dodijeljenim javnim nabavkama u 2013. godini primjenom neposrednog sporazuma, koji je Agencija predala Upravi za javne nabavke i u kojem je sama konstatovala probijanje navedenog limita. Prema izjavi Agencije, razlog probijanja limita leži u činjenici neracionalnosti i neekonomičnosti sprovođenja drugih vrsta postupaka javnih nabavki zbog veoma malih vrijednosti pojedinačnih nabavki.
- Shodno Izjavi rukovodstva Agencije a kao što je navedeno u Napomeni 3 uz finansijske izvještaje, sredstva (naknade) koja se ostvaruju na osnovu nadležnosti iz Zakona o zaštiti konkurencije, a u skladu sa Tarifnikom o visini naknada koje se plaćaju u postupku pred Agencijom, u 2013. godini su od strane učesnika na tržištu uplaćivana na propisane uplatne račune koji su u nadležnosti Ministarstva finansija (žiro račun kod Centralne banke Crne Gore i devizni račun Ministarstva finansija). Prema izjavi rukovodstva, Agencija nije imala mogućnost raspolaganja sredstvima na ovim žiro računima (sredstva ne predstavljaju imovinu Agencije) i Agencija nije bila korisnik tih prihoda u 2013. godini, već je samo koristila sredstva opredijeljena Zakonom o budžetu za 2013. godinu. Kako ova sredstva tj. prihodi nijesu obuhvaćeni priloženim završnim računom Agencije za 2013. godinu samim tim nijesu ni bila predmet ove revizije.
- Agencija je u skladu sa članom 19 Zakona o zaštiti konkurencije osnovana kao nezavisan organ sa svojstvom pravnog lica koji vrši poslove utvrđene zakonom, što može ukazivati na postojanje potrebe za obezbjeđenje i određene finansijske nezavisnosti Agencije. Isto tako, ukazujemo na nelogičnost da je Agencija u skladu sa članom 20 Zakona o zaštiti konkurencije registrovana u Centralni registar privrednih subjekata a u praksi predstavlja, u potpunosti, budžetskog korisnika sredstava.

Podgorica, 11. april 2014. godine

VM KOD d.o.o. Podgorica

Veselin Milačić, revizor
br. licence 004

3

AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE
Finansijski izvještaji

Šifra djelatnosti: 75130
Matični broj: 02915057
Agencija za zaštitu konkurencije
IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA III - ekonomska klasifikacija

Obrazac 3
Godina: 2013
Period

(u €)

Redni broj	NOVČANI TOK - EKONOMSKA KLASIFIKACIJA	Napomena	Plan	Izvršenje	
				Prethodna godina	Tekuća godina
1	2		3	4	5
I	PRIMICI				
1.1	Opšti prihodi	3.1	221.617,68		205.328,94
1.2	Namjenski prihodi				
1.3	Sopstveni prihodi				
1.4	Donacije				
1.5	Pozajmice i krediti				
I	Ukupno primici (1.1+1.2+1.3+1.4+1.5)		221.617,68		205.328,94
2	IZDACI				
2.1	Tekući izdaci		216.617,68		195.023,39
2.1.1	Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	4.1	114.180,24		114.981,32
2.1.2	Ostala lična primanja				
2.1.3	Rashodi za materijal	4.2	17.252,00		11.745,44
2.1.4	Rashodi za usluge	4.3	29.986,30		25.377,44
2.1.5	Tekuće održavanje	4.4	4.799,14		4.799,14
2.1.6	Kamate				
2.1.7	Renta	4.5	36.000,00		33.342,44
2.1.8	Subvencije				
2.1.9	Ostali izdaci	4.6	14.400,00		4.777,61
2.2	Transferi za socijalnu zaštitu				
2.2.1	Prava iz oblasti socijalne zaštite				
2.2.2	Sredstva za tehnološke viškove				
2.2.3	Prava iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja				
2.2.4	Ostala prava iz oblasti zdravstvene zaštite				
2.2.5	Ostala prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja				
2.3	Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru				
2.4	Kapitalni izdaci	4.7	5.000,00		10.305,55
2.5	Pozajmice i krediti				
2.6	Otplata dugova				
2.7	Rezerve				
II	Ukupno izdaci		221.617,68		205.328,94

U Podgorici,
31.03.2014. godine

Lice odgovorno za
sastavljanje izvještaja,

Vladan Čvorović

Ovlašćeno lice,

Miroslav Vujović

(Napomene/obrazloženja na stranama 6 do 14 čine sastavni dio finansijskih izvještaja)
Mišljenje revizora - strane 2 i 3

AGENCIJA ZA ZAŠTITU KONKURENCIJE
Finansijski izvještaji

Obrazac 5

IZVJEŠTAJ O NEIZMIRENIM OBAVEZAMA

Godina _____ 2013

(u €)

Redni broj	OPIS	Stanje obaveza na dan 31.12. prethodne godine	Stanje obaveza na kraju izvještajnog perioda
1	2	3	4
1	Obaveze za tekuće izdatke (1.1+1.2+1.3)	-	
1.1	Obaveze za bruto zarade i doprinose na teret poslodavca	-	
1.2	Obaveze za ostala lična primanja	-	
1.3	Obaveze za ostale tekuće izdatke	-	
2	Obaveze po transferima za socijalnu zaštitu	-	
3	Obaveze za transfere institucijama, pojedincima i kreditima	-	
4	Obaveze za kapitalne izdatke	-	
5	Obaveze po pozajmicama i kreditima	-	
6	Obaveze po osnovu otplate dugova	-	
7	Obaveze iz rezervi	-	
8	Stanje obaveza na kraju godine (1+2+3+4+5+6+7)	-	

U Podgorici,
31.03. 2014. godine

Lice odgovorno za
sastavljanje izvještaja, *Stariješina organa.*

Mladan Čvorović Miodrag Vujković

Napomena: Za Izvještaj o načinu utroška sredstava tekuće budžetske rezerve (obrazac broj 9) i Izjavu o načinu utroška sredstava nakon isteka fiskalne godine (obrazac broj 8) vidi Napomenu 6.

(Napomene/obrazloženja na stranama 6 do 14 čine sastavni dio ovih finansijskih izvještaja)
Mišljenje revizora - strane 2 i 3